

## USTAWA

z dnia 26 kwietnia 1996 r.

## o Służbie Więziennej.

## Rozdział 1

## Zadania i organizacja Służby Więziennej

**Art. 1.** 1. Służba Więzienna realizuje, na zasadach określonych w Kodeksie karnym wykonawczym, zadania w zakresie wykonywania kar pozbawienia wolności i tymczasowego aresztowania.

2. Służba Więzienna jest umundurowaną i uzbrojoną formacją apolityczną podległą Ministrowi Sprawiedliwości, posiadającą własną strukturę organizacyjną.

3. Do podstawowych zadań Służby Więziennej należy:

- 1) prowadzenie działalności resocjalizacyjnej wobec osób skazanych na kary pozbawienia wolności, przede wszystkim przez organizowanie pracy sprzyjającej zdobywaniu kwalifikacji zawodowych, nauczania oraz zajęć kulturalno-oświatowych,
- 2) wykonywanie tymczasowego aresztowania w sposób zabezpieczający prawidłowy tok postępowania karnego,
- 3) zapewnienie osobom skazanym na kary pozbawienia wolności lub tymczasowo aresztowanym przestrzegania ich praw, a zwłaszcza humanitarnych

warunków, poszanowania godności, opieki zdrowotnej i religijnej,

- 4) ochrona społeczeństwa przed sprawcami przestępstw osadzonymi w zakładach karnych i aresztach śledczych,
- 5) zapewnienie w zakładach karnych i aresztach śledczych porządku i bezpieczeństwa,
- 6) wykonywanie aresztów zastosowanych na podstawie innych przepisów oraz pomocy prawnej z tytułu umów międzynarodowych.

4. Służba Więzienna współdziała z organami państwowymi i samorządowymi, stowarzyszeniami, organizacjami oraz instytucjami, których celem jest współudział w wykonywaniu kary, jak również z kościołami, związkami wyznaniowymi, szkołami wyższymi i placówkami naukowymi oraz osobami godnymi zaufania.

5. Określenie „osoby pozbawione wolności” oznacza, w rozumieniu niniejszej ustawy, osoby pozbawione wolności w przypadkach, o których mowa w ust. 3 pkt 3 i 6.

**Art. 2.** Organy administracji państwowej, samorządu terytorialnego oraz państwowe jednostki organizacyjne są obowiązane współdziałać z jednostkami orga-

nizacyjnymi Służby Więziennej w zakresie i na zasadach określonych w ustawie.

**Art. 3.** 1. Jednostkami organizacyjnymi Służby Więziennej, zwanymi dalej „jednostkami organizacyjnymi”, są:

- 1) Centralny Zarząd Służby Więziennej,
- 2) okręgowe inspektoraty Służby Więziennej,
- 3) zakłady karne i areszty śledcze,
- 4) ośrodki szkolenia i ośrodki doskonalenia kadr Służby Więziennej.

2. W ramach jednostek organizacyjnych, o których mowa w ust. 1 pkt 3 i 4, działają, w razie potrzeby, szkoły, szpitale, ambulatoria i apteki.

3. W jednostkach organizacyjnych mogą być tworzone służby, działy, zespoły i stanowiska prowadzące działalność, w szczególności w zakresie oddziaływania wychowawczego, nauczania i szkolenia, działalności duszpasterskiej, zatrudnienia, ochrony, zwalczania czynów mogących zagrozić porządkowi i bezpieczeństwu, zapewnienia stosownych warunków bytowych i pomocy socjalnej, opieki medycznej i sanitarnej.

4. Jednostki organizacyjne, o których mowa w ust. 1 pkt 3 i 4, mogą posiadać podległe oddziały położone w tej samej lub innej miejscowości.

5. Minister Sprawiedliwości może, w drodze zarządzenia, tworzyć, przekształcać i znosić inne niż wymienione w ust. 1 jednostki organizacyjne, jeśli jest to niezbędne do realizacji zadań Służby Więziennej.

**Art. 4.** 1. Centralnym Zarządem Służby Więziennej oraz podległymi jednostkami organizacyjnymi kieruje Dyrektor Generalny Służby Więziennej podległy Ministrowi Sprawiedliwości.

2. Dyrektor Generalny Służby Więziennej jest przełożonym wszystkich funkcjonariuszy Służby Więziennej, zwanych dalej „funkcjonariuszami”.

3. Dyrektora Generalnego Służby Więziennej powołuje i odwołuje Prezes Rady Ministrów na wniosek Ministra Sprawiedliwości.

4. Zastępców Dyrektora Generalnego Służby Więziennej mianuje i zwalnia ze stanowiska Minister Sprawiedliwości na wniosek Dyrektora Generalnego.

**Art. 5.** 1. Do zakresu działania Dyrektora Generalnego Służby Więziennej należy w szczególności:

- 1) tworzenie warunków do prawidłowego i praworządowego wykonywania kar pozbawienia wolności i tymczasowego aresztowania oraz ustalanie kierunków pracy resocjalizacyjnej,

- 2) sprawowanie nadzoru nad organizacją i realizowaniem zadań przez jednostki organizacyjne,
- 3) ustalanie metod i form wykonywania zadań służbowych przez funkcjonariuszy, w zakresie nie objętym przepisami wydanymi na podstawie ustawy,
- 4) ustalanie zasad technicznego zabezpieczenia ochronnego i bezpieczeństwa w zakładach karnych i aresztach śledczych,
- 5) kierowanie pracą Centralnego Zarządu Służby Więziennej,
- 6) kształtowanie polityki kadrowej w Służbie Więziennej i określanie szczegółowych zasad szkolenia funkcjonariuszy,
- 7) inicjowanie badań naukowych dotyczących zadań Służby Więziennej oraz współdziałanie z placówkami naukowymi w tym zakresie,
- 8) ustalanie liczby stanowisk w okręgowych inspektoratach Służby Więziennej oraz łącznej liczby stanowisk dla podległych jednostek organizacyjnych,
- 9) określanie szczegółowych warunków bezpieczeństwa i higieny pracy w jednostkach organizacyjnych,
- 10) ustalanie szczegółowych zasad wykorzystywania zwierząt do realizacji zadań Służby Więziennej,
- 11) ustalanie szczegółowych zasad gospodarowania składnikami majątkowymi i zapewnienie racjonalnego wykorzystywania środków finansowych przeznaczonych na działalność Służby Więziennej.

2. Minister Sprawiedliwości nadaje, w drodze zarządzenia, statut Centralnemu Zarządowi Służby Więziennej.

**Art. 6.** 1. Okręgowym inspektoratem Służby Więziennej kieruje dyrektor okręgowy Służby Więziennej.

2. Dyrektora okręgowego Służby Więziennej mianuje, spośród oficerów Służby Więziennej, i zwalnia ze stanowiska Minister Sprawiedliwości na wniosek Dyrektora Generalnego Służby Więziennej.

3. Zastępcę dyrektora okręgowego Służby Więziennej mianuje, spośród oficerów Służby Więziennej, i zwalnia ze stanowiska Dyrektor Generalny Służby Więziennej na wniosek dyrektora okręgowego.

4. Do zakresu działania dyrektora okręgowego Służby Więziennej należy w szczególności:

- 1) nadzorowanie działalności podległych zakładów karnych, aresztów śledczych i ośrodków doskonalenia kadr,
- 2) organizowanie systemu współdziałania podległych jednostek organizacyjnych w zakresie utrzymania

w nich bezpieczeństwa i porządku oraz współpraca w tym zakresie z Policją,

- 3) współpraca z instytucjami państwowymi i samorządowymi,
- 4) planowanie i rozdzielanie środków finansowych,
- 5) ustalanie liczby stanowisk dla podległych jednostek organizacyjnych.

5. Dyrektor okręgowy Służby Więziennej jest przełożonym funkcjonariuszy pełniących służbę w podległych jednostkach organizacyjnych.

6. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze zarządzenia:

- 1) siedziby i terytorialny zasięg działania dyrektorów okręgowych Służby Więziennej,
- 2) szczegółowy zakres działania dyrektorów okręgowych oraz strukturę organizacyjną okręgowych inspektoratów Służby Więziennej.

**Art. 7. 1.** Zasady i tryb tworzenia zakładów karnych i aresztów śledczych określa odrębna ustawa.

2. Zakładem karnym i aresztem śledczym kieruje dyrektor.

3. Dyrektora zakładu karnego i dyrektora aresztu śledczego mianuje, spośród oficerów Służby Więziennej, i zwalnia ze stanowiska Dyrektor Generalny Służby Więziennej na wniosek właściwego dyrektora okręgowego Służby Więziennej.

4. Zastępców dyrektora zakładu karnego i zastępców dyrektora aresztu śledczego mianuje, spośród oficerów Służby Więziennej, i zwalnia ze stanowiska dyrektora okręgowego Służby Więziennej na wniosek dyrektora tego zakładu karnego lub aresztu śledczego.

5. Do zakresu działania dyrektora zakładu karnego i dyrektora aresztu śledczego należy w szczególności:

- 1) zapewnienie praworządnego wykonywania kar pozbawienia wolności i tymczasowego aresztowania,
- 2) zapewnienie bezpieczeństwa i porządku w podległej jednostce,
- 3) racjonalne wykorzystanie środków finansowych,
- 4) zapewnienie odpowiedniego do potrzeb doboru i wykorzystania kadry, stałego podnoszenia jej kwalifikacji, właściwego wykonywania obowiązków i dyscypliny,
- 5) nadzorowanie działających w ramach zakładu i aresztu szkół, szpitali i ambulatoriów,
- 6) wykonywanie poleceń wydawanych w ramach nadzoru penitencjarnego,

7) współdziałanie w zakresie realizacji zadań zakładu lub aresztu z właściwymi instytucjami państwowymi, samorządowymi i społecznymi oraz kościołami, związkami wyznaniowymi i osobami godnymi zaufania.

6. Dyrektor Generalny Służby Więziennej ustala szczegółowy zakres działania dyrektorów oraz strukturę organizacyjną zakładów karnych i aresztów śledczych.

**Art. 8. 1.** W ośrodkach szkolenia Służby Więziennej prowadzi się szkolenie podoficerów, chorążych i oficerów Służby Więziennej.

2. Ośrodkiem szkolenia i ośrodkiem doskonalenia kadr Służby Więziennej kieruje komendant.

3. Komendanta ośrodka szkolenia i komendanta ośrodka doskonalenia kadr mianuje, spośród oficerów Służby Więziennej, i zwalnia ze stanowiska Dyrektor Generalny Służby Więziennej.

4. Zastępców komendanta ośrodka szkolenia i zastępców komendanta ośrodka doskonalenia kadr mianuje i zwalnia ze stanowiska Dyrektor Generalny Służby Więziennej.

5. Minister Sprawiedliwości tworzy, przekształca i znosi, w drodze zarządzenia, ośrodki szkolenia i ośrodki doskonalenia kadr Służby Więziennej.

6. Dyrektor Generalny Służby Więziennej nadaje statuty ustalające zakres działania komendantów ośrodków szkolenia i ośrodków doskonalenia kadr oraz strukturę organizacyjną ośrodków.

**Art. 9. 1.** Kierownicy jednostek organizacyjnych: dyrektorzy okręgowi Służby Więziennej, dyrektorzy zakładów karnych i aresztów śledczych oraz komendanci ośrodków szkolenia i ośrodków doskonalenia kadr są przełożonymi funkcjonariuszy i pracowników tych jednostek.

2. Komendanci ośrodków szkolenia i ośrodków doskonalenia kadr są przełożonymi funkcjonariuszy szkolonych w tych ośrodkach.

3. Przełożonym jest także inny funkcjonariusz lub pracownik kierujący określonym odcinkiem służby lub działalnością albo wyznaczony przez kierownika jednostki organizacyjnej.

**Art. 10. 1.** W jednostkach organizacyjnych pełnią służbę funkcjonariusze oraz mogą być zatrudnieni pracownicy.

2. Pracownikom wykonującym obowiązki w stałym i bezpośrednim kontakcie z osobami pozbawionymi wolności przysługuje z tego tytułu, obok wynagrodzenia wynikającego z odrębnych przepisów, dodatek do wynagrodzenia.

3. Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Pracy i Polityki Socjalnej określi, w drodze za-

ządzenia, szczegółowe zasady przyznawania i wysokość dodatku, o którym mowa w ust. 2.

4. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze zarządzenia, stanowiska, na których mogą pełnić służbę wyłącznie funkcjonariusze.

**Art. 11.** Okres służby funkcjonariusza i okres zatrudnienia pracownika traktuje się jako pracę o szczególnym charakterze w rozumieniu przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin.

**Art. 12.** Funkcjonariusze i pracownicy powinni wykazywać się odpowiednim przygotowaniem ogólnym i zawodowym, doświadczeniem oraz wysokim poziomem moralnym, systematycznie dokształcać się i podnosić kwalifikacje zawodowe. W postępowaniu wobec osób pozbawionych wolności obowiązani są:

- 1) kierować się zasadami praworządności, bezstronności oraz humanizmu,
- 2) szanować ich prawa i godność,
- 3) dokładać starań, aby wykonanie kary przyczyniało się do przygotowania skazanych do życia w społeczeństwie,
- 4) pomagać w poszukiwaniu rozwiązania ich problemów,
- 5) oddziaływać pozytywnie swoim własnym przykładem.

**Art. 13.** 1. Funkcjonariusze i pracownicy nie mogą uczestniczyć w takiej działalności, która podważa ich autorytet urzędowy lub w której wykorzystuje się informacje o charakterze służbowym do celów pozasłużbowych.

2. Funkcjonariuszom i pracownikom zabrania się w szczególności:

- 1) utrzymywania innych niż wynikające z obowiązków służbowych kontaktów z osobami pozbawionymi wolności, jeżeli może to stanowić zagrożenie dla właściwego przebiegu służby lub jej dobrego imienia,
- 2) udzielania osobom nieupoważnionym informacji dotyczących osób pozbawionych wolności, także po ich zwolnieniu.

**Art. 14.** 1. Funkcjonariusze mogą zrzekać się w związku zawodowym funkcjonariuszy Służby Więziennej.

2. Przepisy ustawy z dnia 23 maja 1991 r. o związkach zawodowych (Dz. U. Nr 55, poz. 244, z 1994 r. Nr 43, poz. 163 oraz z 1996 r. Nr 1, poz. 2, Nr 24, poz. 110 i Nr 61, poz. 283) stosuje się odpowiednio, z tym że w Służbie Więziennej może działać tylko jeden związek zawodowy i związek ten nie ma prawa do strajku. Dzia-

łania związku nie mogą zmierzać do ograniczenia uprawnień osób pozbawionych wolności.

**Art. 15.** 1. Ustanawia się odznakę „Za zasługi w pracy penitencjarnej”.

2. Odznaka, o której mowa w ust. 1, może być nadawana funkcjonariuszom lub pracownikom wyróżniającym się szczególnymi osiągnięciami w służbie lub pracy. Odznaka może być nadawana także innym osobom.

3. Odznakę „Za zasługi w pracy penitencjarnej” nadaje Minister Sprawiedliwości.

4. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze zarządzenia, szczegółowe zasady i tryb nadawania oraz wzór odznaki, o której mowa w ust. 3.

**Art. 16.** Ustawa budżetowa określa dochody i wydatki związane z funkcjonowaniem Służby Więziennej.

**Art. 17.** Minister Sprawiedliwości określi:

- 1) w drodze rozporządzenia:
  - a) wzory umundurowania, oznaki służby, dystynkcje i znaki identyfikacyjne funkcjonariuszy oraz wzory wyposażenia specjalnego,
  - b) zasady i sposób noszenia umundurowania oraz orderów, odznaczeń, medali, odznak i znaków identyfikacyjnych,
  - c) wzór legitymacji służbowej i innych dokumentów funkcjonariusza, organy właściwe do ich wydawania oraz zasady dokonywania wpisów w tych dokumentach,
  - d) zasady naliczeń etatowych w Służbie Więziennej,
- 2) w drodze zarządzenia:
  - a) uzbrojenie Służby Więziennej,
  - b) normy umundurowania funkcjonariuszy.

## Rozdział 2

### Zakres uprawnień Służby Więziennej

**Art. 18.** 1. Funkcjonariusze wykonując czynności służbowe mają prawo:

- 1) legitymowania osób ubiegających się o wstęp oraz opuszczających teren jednostek organizacyjnych, dokonywania ich kontroli osobistej, a także przeglądania zawartości bagaży oraz sprawdzania ładunków pojazdów wjeżdżających oraz wyjeżdżających,
- 2) wzywania osób zakłócających spokój i porządek w bezpośrednim sąsiedztwie lub na terenie zakładów karnych i aresztów śledczych, nawiązujących niedozwolone kontakty z osobami pozbawionymi wolności, jak również usiłujących bez zezwolenia funkcjonariuszy dostarczyć jakiegokolwiek przedmioty na teren jednostki organizacyjnej — do zaniechania takich zachowań,

- 3) zatrzymania na terenie jednostki organizacyjnej, celem niezwłocznego przekazania Policji, osób, co do których istnieje uzasadnione podejrzenie popełnienia czynu zabronionego pod groźbą kary,
- 4) usunięcia z terenu jednostki organizacyjnej osoby, która nie stosuje się do poleceń wydanych na podstawie obowiązujących przepisów,
- 5) zatrzymania osób pozbawionych wolności, które dokonały ucieczki z aresztu śledczego lub zakładu karnego, a także które na podstawie zezwolenia właściwego organu opuściły areszt śledczy albo zakład karny i nie powróciły do niego w wyznaczonym terminie,
- 6) żądania niezbędnej pomocy od funkcjonariuszy Policji, jak również zwracania się w nagłych wypadkach do każdego obywatela o udzielenie doraźnej pomocy.

2. Czynności wymienione w ust. 1 pkt 1–5 wykonuje się w sposób możliwie najmniej naruszający dobra osobiste osoby, wobec której zostały podjęte.

3. Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowy tryb działań, o których mowa w ust. 1.

4. Na sposób prowadzenia czynności, o których mowa w ust. 1 pkt 1, 3 i 4, przysługuje zażalenie do miejscowo właściwego sądu rejonowego, a na czynności, o których mowa w ust. 1 pkt 5, do właściwego sądu penitencjarnego.

**Art. 19.** 1. Funkcjonariusze podczas pełnienia obowiązków służbowych są uprawnieni do stosowania względem osób pozbawionych wolności środków przymusu bezpośredniego w postaci:

- 1) użycia siły fizycznej,
- 2) umieszczenia w celi zabezpieczającej,
- 3) założenia kasku ochronnego,
- 4) założenia kajdan lub prowadnic,
- 5) założenia pasów obezwładniających lub kaftana bezpieczeństwa,
- 6) użycia wodnych środków obezwładniających,
- 7) użycia siatki obezwładniającej,
- 8) użycia chemicznych środków obezwładniających,
- 9) użycia reflektora olśniewającego,
- 10) użycia petard,
- 11) użycia pałek służbowych,
- 12) użycia pocisków niepenetracyjnych, miotanych z broni palnej.

2. Środki przymusu bezpośredniego, wymienione w ust. 1, mogą być stosowane, jeżeli jest to konieczne, wyłącznie w celu przeciwdziałania: usiłowaniu zamachu na życie lub zdrowie własne albo innej osoby, nawoływaniu do buntu, rażącego nieposłuszeństwa, groźnemu zakłóceniu spokoju i porządku, niszczeniu mienia lub ucieczce osoby pozbawionej wolności.

3. Środki przymusu bezpośredniego wymienione w ust. 1 pkt 1 i 4 oraz 6–12 mogą być stosowane także wobec osób innych niż pozbawione wolności w razie groźnego zakłócenia przez te osoby porządku na terenie jednostek organizacyjnych lub w przypadkach określonych w art. 20.

4. Wobec kobiet nie stosuje się środków przymusu bezpośredniego wymienionych w ust. 1 pkt 10–12, a wobec kobiet ciężarnych lub karmiących — także środków wymienionych w ust. 1 pkt 5–9.

5. W uzasadnionych przypadkach można w czasie konwojowania lub doprowadzania osoby pozbawionej wolności zastosować kajdany, pas obezwładniający lub prowadnice w celu zapobieżenia ucieczce tej osoby lub objawom jej czynnej agresywności.

6. Środków przymusu bezpośredniego nie wolno stosować dłużej niż wymaga tego potrzeba.

**Art. 20.** Jeżeli środki przymusu bezpośredniego wymienione w art. 19 ust. 1 są niewystarczające lub ich użycie ze względu na okoliczności danego zdarzenia nie jest możliwe, funkcjonariusz ma prawo użycia broni palnej lub psa służbowego wyłącznie:

- 1) w celu odparcia bezpośredniego zamachu na życie, zdrowie lub wolność funkcjonariusza albo innej osoby oraz w celu przeciwdziałania czynnościom zmierzającym bezpośrednio do takiego zamachu,
- 2) przeciwko osobie nie podporządkowującej się wezwaniu do natychmiastowego porzucenia broni palnej lub innego niebezpiecznego narzędzia, których użycie zagraża może życiu lub zdrowiu funkcjonariusza albo innej osoby,
- 3) przeciwko osobie, która usiłuje bezprawnie, przemocą odebrać broń palną funkcjonariuszowi lub innej osobie uprawnionej do posiadania broni palnej,
- 4) w celu odparcia niebezpiecznego, bezpośredniego zamachu na obiekty zakładu karnego lub aresztu śledczego,
- 5) w celu udaremnienia ucieczki osoby pozbawionej wolności z zakładu karnego zamkniętego lub aresztu śledczego,
- 6) w celu odparcia bezpośredniego zamachu na konwój ochraniający osoby, broń palną, amunicję, dokumenty zawierające wiadomości stanowiące ta-

jemnicę państwową, pieniądze lub inne przedmioty wartościowe,

7) w celu udaremnienia ucieczki konwojowanej lub dozorowanej osoby pozbawionej wolności, jeśli:

a) pozbawienie wolności nastąpiło w związku z podejrzeniem lub stwierdzeniem popełnienia przestępstw: zabójstwa, rozboju, kradzieży rozbójniczej, wymuszenia rozbójniczego, umyślnego ciężkiego uszkodzenia ciała, zgwałcenia ze szczególnym okrucieństwem, podpalenia lub umyślnego sprowadzenia w inny sposób niebezpieczeństwa powszechnego dla życia lub zdrowia, lub

b) istnieje uzasadnione podejrzenie, że osoba pozbawiona wolności może użyć broni palnej, materiałów wybuchowych lub innego niebezpiecznego narzędzia,

8) w pościgu za osobą, wobec której użycie broni było dopuszczalne w przypadkach określonych w pkt 1–3 oraz 5–7.

**Art. 21.** 1. Stosowanie środków przymusu bezpośredniego, użycie broni palnej lub psa służbowego powinno być odpowiednie do stopnia zagrożenia, następować po uprzednim ostrzeżeniu o ich użyciu i w sposób wyrządzający możliwie najmniejszą szkodę osobie, względem której je zastosowano, oraz nie może zmierzać do pozbawienia jej życia, a także narażać na niebezpieczeństwo utraty życia lub zdrowia innych osób.

2. Ostrzeżenia przewidzianego w ust. 1 nie stosuje się, jeżeli zwałka w stosowaniu środka przymusu bezpośredniego, użyciu broni palnej lub psa służbowego grozi bezpośrednim niebezpieczeństwem dla życia funkcjonariusza lub innej osoby albo zrealizowaniem działań, o których mowa w art. 20 pkt 1–3 i 6.

**Art. 22.** Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe warunki stosowania środków przymusu bezpośredniego oraz użycia broni palnej lub psa służbowego przez funkcjonariuszy oraz sposób postępowania w tym zakresie.

**Art. 23.** 1. W przypadkach zagrożenia lub naruszenia bezpieczeństwa zakładów karnych lub aresztów śledczych, Służba Więzienna współdziała z Policją.

2. Minister Sprawiedliwości i Minister Spraw Wewnętrznych określą, w drodze zarządzenia, szczegółowe zasady i tryb współdziałania, o którym mowa w ust. 1.

### Rozdział 3

#### Stosunek służbowy funkcjonariuszy

**Art. 24.** 1. Funkcjonariuszem może być obywatel polski o nieposzlakowanej opinii, nie karany, korzysta-

jący z pełni praw publicznych i cywilnych, posiadający co najmniej średnie wykształcenie, odpowiednie kwalifikacje zawodowe oraz zdolność fizyczną i psychiczną do służby w formacjach uzbrojonych.

2. W wyjątkowych, szczególnie uzasadnionych przypadkach Dyrektor Generalny Służby Więziennej może wyrazić zgodę na przyjęcie do Służby Więziennej osoby nie posiadającej średniego wykształcenia, jeżeli w postępowaniu kwalifikacyjnym stwierdzono, że kandydat wykazuje szczególne predyspozycje do Służby Więziennej.

3. Minister Sprawiedliwości określa, w drodze rozporządzenia, szczegółowe zasady i tryb przeprowadzania postępowania kwalifikacyjnego do Służby Więziennej.

**Art. 25.** Minister Sprawiedliwości określa, w drodze zarządzenia, warunki w zakresie wykształcenia i kwalifikacji zawodowych, jakim powinien odpowiadać funkcjonariusz na określonym stanowisku.

**Art. 26.** 1. Zdolność fizyczną i psychiczną do służby ustalają komisje lekarskie podległe Ministrowi Spraw Wewnętrznych, zwane dalej „komisjami lekarskimi”.

2. Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Zdrowia i Opieki Społecznej określa, w drodze zarządzenia, wymagania w zakresie zdolności fizycznej i psychicznej do służby.

3. Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych określa, w drodze zarządzenia, tryb orzekania o zdolności fizycznej i psychicznej do służby oraz właściwość i tryb postępowania komisji lekarskich w tych sprawach.

**Art. 27.** 1. Przed podjęciem służby funkcjonariusz składa ślubowanie według następującej roty:

„Ja, obywatel Rzeczypospolitej Polskiej, świadom podejmowanych obowiązków funkcjonariusza Służby Więziennej ślubuję uroczyście: dochować wierności konstytucyjnym organom Rzeczypospolitej Polskiej, przestrzegać prawa, kierować się zasadami humanizmu i poszanowania godności ludzkiej, stawiając siebie i swoje siły do dyspozycji służby, przyczyniać się do realizacji zadań Służby Więziennej.

Ślubuję: przestrzegać dyscypliny służbowej, tajemnicy państwowej i służbowej, rzetelnie i sumiennie wykonywać powierzone mi zadania i polecenia przełożonych, dbać o honor i dobre imię służby oraz przestrzegać zasad etyki zawodowej.”

2. Minister Sprawiedliwości określa, w drodze zarządzenia, ceremoniał składania ślubowania.

**Art. 28.** 1. Stosunek służbowy funkcjonariusza powstaje w drodze mianowania na podstawie dobrowolnego zgłoszenia się do służby.

2. Początek służby liczy się od dnia określonego w decyzji o mianowaniu funkcjonariusza na stanowisko służbowe.

3. Mianowanie może nastąpić po odbyciu zasadniczej służby wojskowej albo po przeniesieniu do rezerwy.

4. Warunku określonego w ust. 3 nie stosuje się do kobiet.

5. Decyzja o mianowaniu funkcjonariusza na stanowisko służbowe powinna w szczególności określać:

- 1) stanowisko i miejsce pełnienia służby,
- 2) termin rozpoczęcia służby,
- 3) uposażenie.

**Art. 29.** 1. Osobę zgłaszającą się do podjęcia służby w Służbie Więziennej mianuje się funkcjonariuszem w służbie przygotowawczej na okres 2 lat.

2. Okres służby przygotowawczej ma na celu przygotowanie i wyszkolenie funkcjonariusza oraz sprawdzenie, czy cechy osobiste, charakter i zdolności uzasadniają jego przydatność do służby.

3. Po odbyciu służby przygotowawczej funkcjonariusza mianuje się na stałe, jeżeli uzyska pozytywną opinię służbową potwierdzającą osiągnięcie celów, o których mowa w ust. 2.

4. W przypadkach uzasadnionych szczególnymi kwalifikacjami funkcjonariusza, który ponadto ukończył odpowiednie przeszkolenie zawodowe, Dyrektor Generalny Służby Więziennej, na wniosek przełożonego właściwego w sprawach osobowych, może skrócić okres służby przygotowawczej funkcjonariusza.

5. W razie przerwy w wykonywaniu przez funkcjonariusza obowiązków służbowych, trwającej dłużej niż 3 miesiące, przełożony właściwy w sprawach osobowych funkcjonariusza może odpowiednio przedłużyć okres jego służby przygotowawczej, nie więcej jednak niż o 12 miesięcy.

6. Okres służby przygotowawczej ulega przedłużeniu do czasu prawomocnego zakończenia prowadzonego przeciwko funkcjonariuszowi postępowania karnego lub dyscyplinarnego.

7. Do funkcjonariuszy mianowanych na okres służby przygotowawczej stosuje się przepisy dotyczące funkcjonariuszy mianowanych na stałe, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej.

**Art. 30.** 1. Osobom, które stosownie do przepisów o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej odbywają ćwiczenia w jednostkach organizacyjnych na podstawie przydziałów organizacyjno-

bilizacyjnych, przystępują, w zakresie przydzielonych im zadań, uprawnienia i obowiązki funkcjonariuszy określone w rozdziale 2.

2. Wyznaczenie do realizacji zadań, o których mowa w ust. 1, może nastąpić wyłącznie po uprzednim sprawdzeniu kwalifikacji osoby odbywającej ćwiczenia.

**Art. 31.** 1. Przełożonymi właściwymi w sprawach osobowych funkcjonariuszy są:

- 1) Minister Sprawiedliwości — w odniesieniu do Dyrektora Generalnego Służby Więziennej i zastępców Dyrektora Generalnego, z zastrzeżeniem art. 4 ust. 3,
- 2) Dyrektor Generalny Służby Więziennej — w odniesieniu do funkcjonariuszy pełniących służbę w Centralnym Zarządzie Służby Więziennej, dyrektorów okręgowych Służby Więziennej, z zastrzeżeniem art. 6 ust. 2, zastępców dyrektorów okręgowych Służby Więziennej, dyrektorów zakładów karnych i aresztów śledczych, a także komendantów ośrodków szkolenia i komendantów ośrodków doskonalenia kadr oraz ich zastępców,
- 3) dyrektorzy okręgowi Służby Więziennej — w odniesieniu do funkcjonariuszy pełniących służbę w okręgowym inspektoracie Służby Więziennej oraz zastępców dyrektorów zakładów karnych i aresztów śledczych położonych na terenie działania tych dyrektorów okręgowych, z zastrzeżeniem art. 43 ust. 1,
- 4) dyrektorzy zakładów karnych i aresztów śledczych, komendanci ośrodków szkolenia i ośrodków doskonalenia kadr — w odniesieniu do funkcjonariuszy pełniących służbę w tych jednostkach organizacyjnych, z zastrzeżeniem pkt 2 i 3 oraz art. 43 ust. 1.

2. Przez sprawy osobowe, o których mowa w ust. 1, należy rozumieć: mianowanie funkcjonariuszy na stanowiska, przenoszenie i zwalnianie ze stanowisk, zawieszanie w czynnościach służbowych, zwalnianie ze służby, ustalanie uposażenia oraz inne konieczne czynności związane z powstaniem, zmianą, rozwiązaniem stosunku służbowego oraz realizacją wynikających z treści tego stosunku służbowego uprawnień i obowiązków funkcjonariuszy.

3. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze zarządzenia, szczegółowy zakres spraw osobowych oraz właściwość przełożonych w tych sprawach.

4. Od decyzji w sprawach osobowych służy odwołanie do odpowiedniego wyższego przełożonego, zgodnie z ust. 1, na zasadach i w terminach określonych w Kodeksie postępowania administracyjnego, a od decyzji wydanej w pierwszej instancji przez Dyrektora Generalnego Służby Więziennej — odwołanie do Ministra Sprawiedliwości. Wyższy przełożony z urzędu uchyla decyzję wydaną z naruszeniem prawa.

**Art. 32.** 1. Czas służby funkcjonariusza jest określony wymiarem jego obowiązków, z uwzględnieniem prawa do wypoczynku.

2. Minister Sprawiedliwości określa, w drodze zarządzenia, zasady ustalania rozkładu czasu służby.

**Art. 33.** 1. Funkcjonariusz podlega opiniowaniu służbowemu nie rzadziej niż co 4 lata.

2. Funkcjonariusz zapoznaje się z opinią służbową w ciągu 14 dni od jej sporządzenia. Funkcjonariusz może w terminie 14 dni od zapoznania się z opinią wnieść odwołanie do wyższego przełożonego.

3. Minister Sprawiedliwości określa, w drodze rozporządzenia, zasady opiniowania funkcjonariuszy, zapoznawania z opinią, a także tryb wnoszenia oraz rozpatrywania odwołań od opinii służbowych.

**Art. 34.** 1. Funkcjonariusz może być z urzędu przeniesiony do pełnienia służby albo delegowany na okres do 6 miesięcy do czasowego pełnienia służby w innej jednostce organizacyjnej w przypadkach uzasadnionych ważnymi potrzebami służby; ponowne lub dalsze delegowanie przed upływem 2 lat wymaga zgody funkcjonariusza. Funkcjonariusz może być przeniesiony również na własną prośbę, jeżeli nie stoją temu na przeszkodzie względy służbowe.

2. Przeniesienia albo delegowania dokonuje przełożony uprawniony do mianowania funkcjonariusza. Przeniesienia albo delegowania do innej jednostki organizacyjnej podległej temu samemu dyrektorowi okręgowemu Służby Więziennej dokonuje ten dyrektor, a do jednostki podległej innemu dyrektorowi okręgowemu — Dyrektor Generalny Służby Więziennej. Na kursy i do szkół Służby Więziennej deleguje funkcjonariusza kierownik jednostki organizacyjnej.

3. Dyrektor Generalny Służby Więziennej może delegować funkcjonariusza, na czas określony i za jego zgodą, do pełnienia służby poza Służbą Więzienną.

4. Minister Sprawiedliwości określa, w drodze zarządzenia, warunki i tryb delegowania, przyznawania uposażenia oraz innych świadczeń przysługujących funkcjonariuszowi w czasie delegowania.

**Art. 35.** Funkcjonariuszowi można powierzyć pełnienie obowiązków służbowych na innym stanowisku w tej samej miejscowości, na czas nie przekraczający 12 miesięcy; w takim przypadku uposażenie funkcjonariusza nie może być obniżone.

**Art. 36.** 1. Funkcjonariusza przenosi się na niższe stanowisko służbowe w razie wymierzenia kary dyscyplinarnej przeniesienia na niższe stanowisko służbowe.

2. Funkcjonariusza można przenieść na niższe stanowisko służbowe w następujących przypadkach:

- 1) orzeczenia przez komisję lekarską trwałej niezdolności do pełnienia służby na zajmowanym stanowisku, jeżeli nie ma możliwości mianowania go na stanowisko równorzędne,
- 2) nieprzydatności na zajmowanym stanowisku, stwierdzonej w opinii służbowej,
- 3) niewywiązywania się z obowiązków służbowych na zajmowanym stanowisku, stwierdzonego w okresie służby stałej w dwóch kolejnych opiniach służbowych, między którymi upłynęło co najmniej 6 miesięcy,
- 4) likwidacji zajmowanego stanowiska, jeżeli nie ma możliwości mianowania funkcjonariusza na równorzędne stanowisko.

3. Funkcjonariusza można przenieść na niższe stanowisko służbowe również na jego prośbę.

**Art. 37.** 1. Funkcjonariusza zawiesza się w czynnościach służbowych w razie tymczasowego aresztowania lub wszczęcia przeciwko niemu postępowania karnego w sprawie o przestępstwo umyślne ścigane z urzędu.

2. Funkcjonariusza można zawiesić w czynnościach służbowych w razie wszczęcia przeciwko niemu postępowania karnego w sprawie o przestępstwo nieumyślne, ścigane z urzędu, lub postępowania dyscyplinarnego, jeżeli jest to celowe z uwagi na dobro postępowania lub dobro służby.

3. Zawieszenie może nastąpić na czas nie dłuższy niż 3 miesiące. W szczególnie uzasadnionych przypadkach okres zawieszenia w czynnościach służbowych można przedłużyć do czasu prawomocnego zakończenia postępowania karnego.

**Art. 38.** Funkcjonariusz może być skierowany, z urzędu lub na jego prośbę, do komisji lekarskiej w celu określenia stanu zdrowia oraz ustalenia zdolności fizycznej i psychicznej do służby, jak również związku poszczególnych schorzeń ze służbą.

**Art. 39.** 1. Stosunek służbowy ustaje z dniem określonym w decyzji o zwolnieniu funkcjonariusza ze służby.

2. Funkcjonariusza zwalnia się ze służby w przypadkach:

- 1) orzeczenia przez komisję lekarską trwałej niezdolności do służby,
- 2) nieprzydatności do służby, stwierdzonej w opinii służbowej w okresie służby przygotowawczej,
- 3) wymierzenia kary dyscyplinarnej wydalenia ze służby,
- 4) skazania prawomocnym wyrokiem sądu na karę pozbawienia wolności, jeżeli wykonanie tej kary



nie zostało warunkowo zawieszono, lub za przestępstwo umyślne, ścigane z urzędu,

- 5) utraty obywatelstwa polskiego,
- 6) pisemnego zgłoszenia przez niego wystąpienia ze służby.

3. Funkcjonariusza można zwolnić ze służby w przypadkach:

- 1) niewywiązywania się z obowiązków służbowych w okresie odbywania służby stałej, stwierdzonego w dwóch kolejnych opiniach, między którymi upłynęło co najmniej 6 miesięcy,
- 2) skazania prawomocnym wyrokiem sądu za przestępstwo inne niż określone w ust. 2 pkt 4,
- 3) powołania do innej służby państwowej,
- 4) nabycia prawa do emerytury z tytułu osiągnięcia 30 lat wysługi emerytalnej,
- 5) gdy wymaga tego ważny interes służby,
- 6) likwidacji jednostki organizacyjnej lub jej reorganizacji połączonej ze zmniejszeniem obsady etatowej, jeżeli przeniesienie funkcjonariusza do innej jednostki lub na niższe stanowisko służbowe nie jest możliwe,
- 7) gdy nie wyraził zgody na przeniesienie na niższe stanowisko w przypadkach określonych w pkt 6 oraz art. 36 ust. 2.

4. Zwolnienie funkcjonariusza ze służby z przyczyny określonej w ust. 3 pkt 2 i 5 może nastąpić jedynie na podstawie decyzji Dyrektora Generalnego Służby Więziennej.

5. Funkcjonariusza zwalnia się ze służby w terminie do 3 miesięcy od dnia pisemnego zgłoszenia przez niego wystąpienia ze służby.

6. W przypadkach określonych w ust. 3 pkt 6 zwolnienie ze służby stałej może nastąpić po upływie 6 miesięcy, a w przypadku służby przygotowawczej — po upływie 3 miesięcy od dnia podjęcia decyzji o likwidacji jednostki organizacyjnej lub jej reorganizacji.

7. O planowanym zwolnieniu funkcjonariusza ze służby z przyczyny określonej w ust. 3 pkt 4 uprzedza się funkcjonariusza co najmniej na 6 miesięcy przed terminem jego zwolnienia.

**Art. 40.** W razie uchylecia prawomocnego wyroku skazującego albo w razie uchylecia kary dyscyplinarnej przeniesienia na niższe stanowisko służbowe lub kary wydalenia ze służby — podlegają uchyleciu skutki, jakie wyniknęły dla funkcjonariusza w związku z przeniesieniem na niższe stanowisko lub zwolnieniem ze służ-

by; o uchyleniu innych skutków decyduje Dyrektor Generalny Służby Więziennej.

**Art. 41.** 1. Zwolnienie funkcjonariusza ze służby na podstawie art. 39 ust. 2 pkt 1 oraz ust. 3 pkt 1 i 4 nie może nastąpić przed upływem 12 miesięcy od dnia zaprzestania służby z powodu obłożnej choroby, chyba że funkcjonariusz pisemnie zgłosi wystąpienie ze służby.

2. Zwolnienie funkcjonariusza ze służby na podstawie art. 39 ust. 2 pkt 2–4 oraz ust. 3 pkt 2 nie może nastąpić przed upływem 3 miesięcy od dnia zaprzestania służby z powodu obłożnej choroby, chyba że funkcjonariusz pisemnie zgłosi wystąpienie ze służby.

3. Przed zwolnieniem funkcjonariusza ze służby na podstawie art. 39 ust. 3 pkt 5 zasięga się opinii właściwego organu statutowego związku zawodowego, o którym mowa w art. 14.

**Art. 42.** 1. Funkcjonariusza-kobiety nie można w okresie ciąży i w czasie urlopu macierzyńskiego zwolnić ze służby, z wyjątkiem przypadków określonych w art. 39 ust. 2 pkt 3, 4 i 6 oraz ust. 3 pkt 2, 3, 5 i 6.

2. W razie zwolnienia funkcjonariusza-kobiety ze służby na podstawie art. 39 ust. 3 pkt 5 i 6, przysługuje jej do końca urlopu macierzyńskiego świadczenie pieniężne w wysokości określonej w art. 113 ust. 1.

3. Funkcjonariuszowi zwolnionemu w okresie urlopu wychowawczego na podstawie art. 39 ust. 3 pkt 5 i 6 przysługują do końca okresu, na który ten urlop został udzielony:

- 1) świadczenie pieniężne, wypłacane na zasadach obowiązujących przy wypłacaniu zasiłku wychowawczego,
- 2) inne uprawnienia przewidziane dla pracowników zwalnianych z pracy w czasie urlopu wychowawczego z przyczyn dotyczących zakładu pracy.

**Art. 43.** 1. Oficerów zwalnia ze służby Dyrektor Generalny Służby Więziennej.

2. Decyzja o zwolnieniu funkcjonariusza ze służby powinna w szczególności określać:

- 1) datę zwolnienia,
- 2) tryb zwolnienia (podstawę prawną),
- 3) uzasadnienie,
- 4) pouczenie o środkach odwoławczych.

**Art. 44.** 1. Funkcjonariuszowi zwolnionemu ze służby wydaje się niezwłocznie świadectwo służby oraz, na jego wniosek, w terminie 7 dni, opinię o służbie.

2. Funkcjonariusz może żądać sprostowania świadectwa służby oraz odwołać się do wyższego przełożo-

nego od opinii o służbie, w terminie 7 dni od dnia jej doręczenia.

3. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze zarządzenia, dane, które należy podać w świadectwie służby oraz w opinii o służbie, a także tryb wydawania i prostowania świadectw służby oraz odwoływania się od opinii o służbie.

**Art. 45.** 1. Z dniem uchylecia lub stwierdzenia nieważności decyzji o zwolnieniu ze służby funkcjonariusza mianuje się na stanowisko zajmowane ostatnio lub równorzędne.

2. Funkcjonariusz, o którym mowa w ust. 1, zobowiązany jest niezwłocznie zgłosić się do służby.

3. Funkcjonariusz, o którym mowa w ust. 1, nabywa prawo do uposażenia z dniem podjęcia służby lub przedstawienia dokumentu stwierdzającego niezdolność do służby z powodu choroby.

4. W wypadku, o którym mowa w ust. 1, świadczenia funkcjonariusza za okres pozostawania poza służbą są ograniczone do uposażenia należnego na stanowisku zajmowanym przed zwolnieniem ze służby, za okres nie przekraczający 6 miesięcy.

5. Okres pozostawania poza służbą, za który przyznano świadczenie określone w ust. 4, traktuje się na równi ze służbą w zakresie wszystkich uprawnień uzależnionych od stażu służby.

**Art. 46.** W razie śmierci funkcjonariusza stosunek służbowy wygasa. Wygaśnięcie stosunku służbowego stwierdza przełożony właściwy w sprawach osobowych funkcjonariusza.

#### Rozdział 4

##### Korpusy i stopnie Służby Więziennej

**Art. 47.** Ustanawia się korpusy i stopnie Służby Więziennej w następującym porządku:

1) w korpusie szeregowych Służby Więziennej:

- a) szeregowy Służby Więziennej,
- b) starszy szeregowy Służby Więziennej,

2) w korpusie podoficerów Służby Więziennej:

- a) kapral Służby Więziennej,
- b) starszy kapral Służby Więziennej,
- c) plutonowy Służby Więziennej,
- d) sierżant Służby Więziennej,
- e) starszy sierżant Służby Więziennej,
- f) sierżant sztabowy Służby Więziennej,
- g) starszy sierżant sztabowy Służby Więziennej,

3) w korpusie chorążych Służby Więziennej:

- a) młodszy chorąży Służby Więziennej,
- b) chorąży Służby Więziennej,
- c) starszy chorąży Służby Więziennej,

4) w korpusie oficerów Służby Więziennej:

- a) podporucznik Służby Więziennej,
- b) porucznik Służby Więziennej,
- c) kapitan Służby Więziennej,
- d) major Służby Więziennej,
- e) podpułkownik Służby Więziennej,
- f) pułkownik Służby Więziennej,
- g) generał Służby Więziennej.

**Art. 48.** 1. Stopień szeregowego i starszego szeregowego Służby Więziennej nadaje przełożony właściwy w sprawach osobowych funkcjonariusza. Stopień szeregowego nadaje się z dniem mianowania na stanowisko służbowe.

2. Stopnie podoficerskie Służby Więziennej nadają:

- 1) dyrektor okręgowy Służby Więziennej — funkcjonariuszom pełniącym służbę w jednostkach organizacyjnych na terenie jego działania, z zastrzeżeniem pkt 2,
- 2) komendant ośrodka szkolenia — funkcjonariuszom pełniącym służbę w ośrodku oraz pierwszy stopień podoficerski absolwentom szkoły podoficerskiej,
- 3) Dyrektor Generalny Służby Więziennej — funkcjonariuszom pełniącym służbę w Centralnym Zarządzie Służby Więziennej, z zastrzeżeniem pkt 2.

3. Stopnie chorążych Służby Więziennej nadaje Dyrektor Generalny Służby Więziennej.

4. Pierwszy stopień oficerski Służby Więziennej, z zastrzeżeniem przepisu art. 56 ust. 3, oraz stopień generała Służby Więziennej nadaje Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek Ministra Sprawiedliwości. Pozostałe stopnie oficerskie nadaje Minister Sprawiedliwości.

**Art. 49.** 1. Podoficerem lub chorążym Służby Więziennej może być osoba, która spełnia warunki określone w art. 24 ust. 1, a ponadto ukończyła odpowiednio szkołę podoficerską lub szkołę chorążych Służby Więziennej albo złożyła egzamin na podoficera lub chorążego.

2. Osobie przyjętej do służby na podstawie art. 24 ust. 2, po ukończeniu szkoły podoficerskiej nadaje się stopień starszego szeregowego Służby Więziennej. Osobie tej nadaje się pierwszy stopień podoficerski po ukończeniu szkoły średniej.

3. Osobie podejmującej służbę i posiadającej wyższe wykształcenie nadaje się stopień młodszego chorążego Służby Więziennej.

**Art. 50.** Pierwszy stopień oficerski Służby Więziennej może być nadany osobie, która spełnia warunki określone w art. 24 ust. 1, a ponadto posiada wykształcenie wyższe i ukończyła szkołę oficerską albo złożyła egzamin na oficera.

**Art. 51.** Minister Sprawiedliwości określa, w drodze zarządzenia, program i czas trwania nauki w szkołach Służby Więziennej, zasady i tryb składania egzaminów na oficera, chorążego i podoficera, a także ustala zasady doskonalenia zawodowego funkcjonariuszy.

**Art. 52. 1.** Nadanie kolejnego wyższego stopnia następuje stosownie do zajmowanego stanowiska służbowego i posiadanego wykształcenia oraz w zależności od opinii służbowej.

2. Nadanie stopnia, o którym mowa w ust. 1, nie może nastąpić wcześniej niż po przesłużeniu w posiadanym stopniu odpowiedniego okresu, który wynosi:

1) w korpusie podoficerów Służby Więziennej, w stopniu:

- a) kaprała Służby Więziennej — 2 lata,
- b) starszego kaprała Służby Więziennej — 2 lata,
- c) plutonowego Służby Więziennej — 2 lata,
- d) sierżanta Służby Więziennej — 4 lata,
- e) starszego sierżanta Służby Więziennej — 4 lata,
- f) sierżanta sztabowego Służby Więziennej — 5 lat,

2) w korpusie chorążych Służby Więziennej, w stopniu:

- a) młodszego chorążego Służby Więziennej — 3 lata,
- b) chorążego Służby Więziennej — 4 lata,

3) w korpusie oficerów Służby Więziennej, w stopniu:

- a) podporucznika Służby Więziennej — 3 lata,
- b) porucznika Służby Więziennej — 4 lata,
- c) kapitana Służby Więziennej — 5 lat,
- d) majora Służby Więziennej — 4 lata,
- e) podpułkownika Służby Więziennej — 4 lata.

3. W szczególnie uzasadnionych przypadkach Minister Sprawiedliwości, na wniosek Dyrektora Generalnego Służby Więziennej, może nadać funkcjonariuszowi wyższy stopień, z pominięciem okresów służby wymienionych w ust. 2, uwzględniając jednak ograniczenia wynikające z przepisu art. 48 ust. 4.

**Art. 53. 1.** Stopnie Służby Więziennej są dożywotnie.

2. Funkcjonariusze zwolnieni ze służby mogą używać stopni Służby Więziennej z dodaniem określenia „w stanie spoczynku”.

3. Pozbawienie stopnia Służby Więziennej następuje w razie zwolnienia funkcjonariusza ze służby w przypadkach:

- 1) utraty obywatelstwa polskiego,
- 2) skazania prawomocnym wyrokiem sądu na karę dodatkową pozbawienia praw publicznych,
- 3) skazania prawomocnym wyrokiem sądu na karę pozbawienia wolności za przestępstwo popełnione z niskich pobudek.

4. Można pozbawić stopnia Służby Więziennej w przypadku zwolnienia ze służby funkcjonariusza skazanego prawomocnym wyrokiem sądu za przestępstwo inne niż określone w ust. 3 pkt 3.

**Art. 54. 1.** O obniżeniu lub pozbawieniu stopnia Służby Więziennej decyduje przełożony właściwy do nadania tego stopnia.

2. O obniżeniu lub pozbawieniu stopnia oficerskiego Służby Więziennej decyduje Minister Sprawiedliwości.

3. O obniżeniu lub pozbawieniu stopnia generała Służby Więziennej decyduje Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek Ministra Sprawiedliwości.

**Art. 55. 1.** Funkcjonariuszowi przywraca się stopień w razie uchylecia decyzji, na której podstawie nastąpiło obniżenie lub pozbawienie stopnia.

2. Decyzję o pozbawieniu stopnia uchyla się w razie uchylecia:

- 1) prawomocnego skazania na karę dodatkową pozbawienia praw publicznych lub
- 2) prawomocnego skazania na karę pozbawienia wolności za przestępstwo popełnione z niskich pobudek.

3. Decyzję o przywróceniu stopnia oficerskiego Służby Więziennej podejmuje Minister Sprawiedliwości. W pozostałych przypadkach decyzję o przywróceniu stopnia podejmuje przełożony właściwy do nadania tego stopnia.

**Art. 56. 1.** Osobie przyjmowanej do służby i posiadającej stopień wojskowy, policyjny lub Państwowej Straży Pożarnej można nadać odpowiedni stopień Służby Więziennej, jeżeli posiada wykształcenie wymagane do nadania takiego stopnia.

2. Nadanie stopnia, o którym mowa w ust. 1, może nastąpić wyłącznie po odbyciu przeszkolenia zawodowego Służby Więziennej.

3. Przy przyjmowaniu do służby osoby posiadającej stopień wojskowy podporucznika, stopień podkomisarza Policji lub stopień młodszego kapitana w Państwowej Straży Pożarnej, odpowiedni pierwszy stopień oficerski Służby Więziennej nadaje Minister Sprawiedliwości.

**Art. 57.** Minister Sprawiedliwości określa, w drodze zarządzenia, szczegółowy tryb nadawania funkcjonariuszom stopni Służby Więziennej.

## Rozdział 5

### Obowiązki i prawa funkcjonariuszy

**Art. 58.** 1. Funkcjonariusz jest obowiązany postępować zgodnie ze złożonym ślubowaniem oraz przestrzegać przepisów niniejszej ustawy i przepisów wydanych na jej podstawie.

2. Funkcjonariusz jest obowiązany odmówić wykonania rozkazu lub polecenia przełożonego, jeśli wykonanie rozkazu lub polecenia łączyłoby się z popełnieniem przestępstwa.

3. O odmowie wykonania rozkazu lub polecenia, o których mowa w ust. 2, funkcjonariusz powinien zameldować wyższemu przełożonemu, Dyrektorowi Generalnemu Służby Więziennej lub Ministrowi Sprawiedliwości z pominięciem drogi służbowej.

**Art. 59.** 1. Nie popełnia przestępstwa funkcjonariusz, który dopuszcza się czynu zabronionego, będącego wykonaniem rozkazu lub polecenia, chyba że wiedział albo co najmniej godził się na to, iż wykonując rozkaz lub polecenie popełnia przestępstwo.

2. W przypadku określonym w ust. 1, ten, kto wydał rozkaz lub polecenie, odpowiada za sprawstwo.

**Art. 60.** Sposób pełnienia służby oraz zasady postępowania i zachowania się funkcjonariuszy określają regulaminy wydane przez Dyrektora Generalnego Służby Więziennej.

**Art. 61.** 1. Funkcjonariusz jest obowiązany zachować w tajemnicy wszystkie sprawy, o których powziął wiadomość bezpośrednio lub pośrednio w związku z wykonywaniem obowiązków służbowych, jeżeli sprawy te uznano za tajne albo gdy utrzymania ich w tajemnicy wymaga dobro publiczne lub względy służbowe.

2. Obowiązek zachowania tajemnicy trwa zarówno w czasie służby, jak i po zwolnieniu ze służby.

3. Minister Sprawiedliwości lub upoważniony przez niego przełożony może zwolnić funkcjonariusza od

obowiązku zachowania tajemnicy w określonym przypadku.

**Art. 62.** 1. Funkcjonariusz w czasie służby jest obowiązany do noszenia przepisowego umundurowania i wyposażenia.

2. Dyrektor Generalny Służby Więziennej określa przypadki lub rodzaje służby, w których funkcjonariusz w czasie wykonywania obowiązków służbowych nie ma obowiązku noszenia umundurowania.

**Art. 63.** Funkcjonariusz nie może bez zezwolenia właściwego kierownika jednostki organizacyjnej podejmować zajęcia zarobkowego poza służbą.

**Art. 64.** 1. Funkcjonariusz nie może być członkiem partii politycznej.

2. Z chwilą przyjęcia funkcjonariusza do służby ustaje jego dotychczasowe członkostwo w partii politycznej.

3. Funkcjonariusz jest obowiązany poinformować Dyrektora Generalnego Służby Więziennej lub upoważnionego przez niego przełożonego o przynależności do organizacji lub stowarzyszeń zagranicznych albo międzynarodowych.

**Art. 65.** 1. Funkcjonariusz zwolniony ze służby z przyczyn określonych w art. 39 ust. 2 pkt 3–6 oraz ust. 3 pkt 2, przed upływem 5 lat od odbycia szkolenia przewidzianego dla podoficerów, chorążych lub oficerów Służby Więziennej, jest obowiązany zwrócić zrewaloryzowaną kwotę stanowiącą równowartość kosztów wyżywienia i umundurowania otrzymanych w czasie nauki.

2. Minister Sprawiedliwości określa, w drodze zarządzenia, wysokość kosztów, o których mowa w ust. 1, zasady ich zwracania oraz przypadki zwalniania z obowiązku zwrotu tych kosztów.

**Art. 66.** 1. Funkcjonariusz, w związku z wykonywaniem obowiązków służbowych, korzysta z ochrony przewidzianej w Kodeksie karnym dla funkcjonariuszy publicznych.

2. Funkcjonariuszowi przysługuje zwrot kosztów poniesionych na ochronę prawną, jeżeli postępowanie karne, wszczęte przeciwko niemu o przestępstwo popełnione w związku z wykonywaniem czynności służbowych, zostanie prawomocnie umorzony z powodu braku cech przestępstwa lub zakończone wyrokiem uniewinniającym. Koszty, ograniczone do określonej w odrębnych przepisach wysokości wynagrodzenia jednego adwokata, zwraca się z budżetu.

**Art. 67.** 1. Funkcjonariusz, który w związku ze służbą doznał uszczerbku na zdrowiu lub poniósł szkodę w mieniu, otrzymuje odszkodowanie. W razie śmierci

funkcjonariusza w związku ze służbą, odszkodowanie otrzymują pozostali po nim członkowie rodziny.

2. Do odszkodowania, o którym mowa w ust. 1, stosuje się odpowiednio przepisy o odszkodowaniach przysługujących w razie wypadków i chorób pozostających w związku ze służbą w Policji.

**Art. 68.** 1. Funkcjonariusz po 15 latach służby nabywa prawo do emerytury.

2. Funkcjonariusz, który stał się inwalidą, jest uprawniony do renty inwalidzkiej.

3. Członkowie rodzin po zmarłych funkcjonariuszach są uprawnieni do renty rodzinnej.

4. Zasady przyznawania świadczeń określonych w ust. 1–3 normują przepisy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Urzędu Ochrony Państwa, Straży Granicznej, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin.

**Art. 69.** 1. Funkcjonariusz otrzymuje bezpłatne umundurowanie oraz wyposażenie specjalne dla poszczególnych rodzajów służb.

2. Funkcjonariusz mianowany na stałe nabywa na własność otrzymane składniki umundurowania.

3. W zamian za umundurowanie i czyszczenie chemiczne umundurowania funkcjonariusz otrzymuje równoważnik pieniężny.

4. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze zarządzenia, zasady i normy przydzielania funkcjonariuszom umundurowania i wyposażenia, o których mowa w ust. 1.

5. Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Finansów określi, w drodze zarządzenia, wysokość, szczegółowe zasady otrzymywania i zwrotu równoważnika pieniężnego w zamian za umundurowanie oraz wysokość równoważnika pieniężnego za czyszczenie chemiczne umundurowania.

**Art. 70.** 1. Jednostki organizacyjne oraz funkcjonariusze otrzymują wyposażenie niezbędne do wykonywania czynności służbowych.

2. Dyrektor Generalny Służby Więziennej określa normy wyposażenia, o których mowa w ust. 1, szczególnie zasady jego przydzielania i użytkowania.

**Art. 71.** 1. Minister Sprawiedliwości określa, w drodze zarządzenia:

- 1) przypadki, w których funkcjonariusze oraz pracownicy otrzymują wyżywienie,
- 2) normy żywienia i wysokość dziennej stawki budżetowej na wyżywienie.

2. Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Finansów określi, w drodze zarządzenia, zasady otrzymywania równoważnika pieniężnego w zamian za wyżywienie oraz jego wysokość.

**Art. 72.** 1. Funkcjonariuszowi i członkom jego rodziny przysługuje prawo przejazdu na koszt Służby Więziennej państwowymi środkami komunikacji, raz w roku do dowolnie obranej miejscowości w kraju i z powrotem.

2. W razie niewykorzystania przysługującego przejazdu osoba uprawniona otrzymuje zryczałtowany równoważnik pieniężny.

3. Zwrot kosztów przejazdu lub zryczałtowany równoważnik pieniężny, o których mowa w ust. 1 i 2, nie przysługuje funkcjonariuszowi w roku kalendarzowym, w którym wykupiono uprawnienia do bezpłatnych przejazdów państwowymi środkami komunikacji na podstawie odrębnych przepisów.

4. Minister Sprawiedliwości określa, w drodze zarządzenia, szczegółowe zasady oraz warunki zwrotu kosztów i wypłaty równoważnika, o których mowa w ust. 1 i 2.

**Art. 73.** 1. Funkcjonariuszowi i członkom jego rodziny przysługuje prawo do bezpłatnych świadczeń służby zdrowia resortu spraw wewnętrznych na zasadach ustalonych dla funkcjonariuszy Policji i ich rodzin.

2. Funkcjonariusze i członkowie ich rodzin mogą również korzystać z bezpłatnych świadczeń zdrowotnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej w zakresie i na warunkach określonych, w drodze rozporządzenia, przez Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej oraz Ministra Sprawiedliwości, lub świadczeń zdrowotnych innych zakładów opieki zdrowotnej na warunkach określonych, w drodze rozporządzenia, przez Ministra Sprawiedliwości w porozumieniu z zainteresowanymi ministrami.

**Art. 74.** 1. Funkcjonariuszowi i członkom jego rodziny mogą być przyznane także inne świadczenia socjalne i bytowe.

2. Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Pracy i Polityki Socjalnej oraz Ministrem Finansów określa, w drodze rozporządzenia, rodzaj i zakres świadczeń, o których mowa w ust. 1.

**Art. 75.** Funkcjonariuszowi zwolnionemu ze służby, który nie nabył uprawnień do zaopatrzenia emerytalnego na podstawie przepisów, o których mowa w art. 68 ust. 4, a także członkom jego rodziny przysługuje prawo do świadczeń zdrowotnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej w zakresie i na warunkach przewidzianych dla pracowników, z którymi stosunek pracy został rozwiązany.

**Art. 76.** 1. Za członków rodziny funkcjonariusza, uprawnionych do świadczeń przewidzianych w art. 72–75, uważa się małżonka i dzieci.

2. Za dzieci uważa się dzieci (własne, małżonka, przysposobione, wzięte na wychowanie) pozostające na utrzymaniu, które:

- 1) nie przekroczyły 18 roku życia, a w razie uczęszczania do szkoły — 24 lat albo 25 lat, jeżeli odbywają studia w szkole wyższej, a ukończenie 24 lat przypada na ostatni lub przedostatni rok studiów,
- 2) stały się inwalidami I lub II grupy przed osiągnięciem wieku określonego w pkt 1.

**Art. 77.** 1. Funkcjonariuszowi-kobiecie przysługują szczególne uprawnienia przewidziane dla pracownic według przepisów prawa pracy, jeżeli przepisy niniejszej ustawy nie stanowią inaczej.

2. Przepis ust. 1 stosuje się do funkcjonariuszy-mężczyzn w zakresie, w jakim ze szczególnych uprawnień przewidzianych dla pracownic mogą korzystać pracownicy.

**Art. 78.** 1. Funkcjonariuszowi, który podjął pracę w ciągu roku od dnia zwolnienia ze służby, a jeżeli pełnił służbę przygotowawczą — w ciągu 3 miesięcy od tego dnia, okres służby wlicza się do okresu zatrudnienia w zakresie wszelkich uprawnień wynikających z prawa pracy.

2. Przepisu ust. 1 nie stosuje się, jeżeli przepisy prawa pracy przewidują korzystniejsze rozwiązanie.

3. Jeżeli funkcjonariusz nie może podjąć zatrudnienia w czasie określonym w ust. 1, ze względu na chorobę powodującą niezdolność do pracy lub inwalidztwo, zachowuje uprawnienia określone w ust. 1 w razie podjęcia zatrudnienia w ciągu 3 miesięcy od dnia ustania niezdolności do pracy lub inwalidztwa.

4. Przepisów ust. 1 i 2 nie stosuje się do funkcjonariuszy zwolnionych ze służby w razie skazania prawomocnym wyrokiem sądu lub ukarania karą dyscyplinarną wydalenia ze służby.

**Art. 79.** 1. Funkcjonariuszowi przysługuje prawo do corocznego płatnego urlopu wypoczynkowego w wymiarze 26 dni roboczych.

2. Prawo do pierwszego urlopu wypoczynkowego funkcjonariusz nabywa z upływem 11 miesięcy służby.

**Art. 80.** 1. Funkcjonariusza można odwołać z urlopu wypoczynkowego z ważnych względów służbowych, a także wstrzymać udzielenie mu urlopu w całości lub w części.

2. Funkcjonariuszowi odwołanemu z urlopu przysługuje zwrot kosztów przejazdu spowodowanych od-

wołaniem, według norm ustalonych w przepisach o należnościach służbowych w przypadkach przeniesienia lub delegowania.

3. Termin urlopu może być przesunięty na uzasadniony wniosek funkcjonariusza.

4. Funkcjonariuszowi, który nie wykorzystał urlopu w danym roku kalendarzowym, urlopu tego należy udzielić w ciągu pierwszych 3 miesięcy następnego roku.

**Art. 81.** Minister Sprawiedliwości może wprowadzić, w drodze rozporządzenia, płatne urlopy dodatkowe w wymiarze do 13 dni roboczych rocznie dla funkcjonariuszy, którzy pełnią służbę w warunkach szczególnie uciążliwych i szkodliwych dla zdrowia albo osiągnęli określony wiek lub staż służby albo gdy jest to uzasadnione szczególnymi właściwościami służby.

**Art. 82.** Funkcjonariuszowi można udzielić płatnego urlopu zdrowotnego, okolicznościowego lub szkoleniowego, a także urlopu bezpłatnego z ważnych przyczyn.

**Art. 83.** Minister Sprawiedliwości określa, w drodze rozporządzenia, szczegółowe zasady udzielania funkcjonariuszom urlopów, odwoływania z urlopów, tryb zwrotu innych niż określone w art. 80 ust. 2 kosztów odwołania z urlopu, tryb postępowania w tych sprawach, a także wymiar urlopów, o których mowa w art. 81 i art. 82.

**Art. 84.** 1. Funkcjonariuszowi, który wzorowo wykonuje obowiązki, przejawia inicjatywę w służbie i doskonali kwalifikacje zawodowe, mogą być udzielane następujące wyróżnienia:

- 1) pochwała,
- 2) nagroda pieniężna lub rzeczowa,
- 3) krótkoterminowy urlop, nie przekraczający 5 dni,
- 4) przyznanie odznaki, o której mowa w art. 15,
- 5) mianowanie na wyższe stanowisko służbowe,
- 6) przedterminowe mianowanie na wyższy stopień,
- 7) przedstawienie do odznaczenia państwowego.

2. Minister Sprawiedliwości określa, w drodze zarządzenia, tryb udzielania wyróżnień oraz właściwość przełożonych w tych sprawach.

## Rozdział 6

### Mieszkania funkcjonariuszy

**Art. 85.** 1. Funkcjonariuszowi w służbie stałej przysługuje prawo do lokalu mieszkalnego w miejscowości, w której stale pełni służbę, lub w miejscowości po-

bliskiej, z uwzględnieniem członków rodziny określonych w art. 86 oraz ich uprawnień wynikających z przepisów odrębnych.

2. Przy ustalaniu powierzchni mieszkalnej przysługującej funkcjonariuszowi uwzględnia się jego stan rodzinny, stopień służbowy lub zajmowane stanowisko oraz normy dodatkowe przysługujące osobom uprawnionym na podstawie przepisów odrębnych, jednak nie więcej niż z dwóch tytułów. Jednostkowa norma powierzchni mieszkalnej wynosi od 7 m<sup>2</sup> do 10 m<sup>2</sup>.

3. Za miejscowość pobliską uważa się miejscowość, do której czas dojazdu publicznymi środkami transportu, przewidziany w rozkładzie jazdy, łącznie z przesiadkami, nie przekracza w obie strony dwóch godzin, licząc od stacji (przystanku) najbliższego miejsca pełnienia służby do stacji (przystanku) najbliższego miejsca zamieszkania. Do czasu tego nie wlicza się dojazdu do i od stacji (przystanku) w obrębie miejscowości, z której funkcjonariusz dojeżdża, oraz miejscowości, w której wykonuje obowiązki służbowe.

4. Funkcjonariusz w służbie przygotowawczej może otrzymać tymczasową kwaterę.

**Art. 86.** Członkami rodziny funkcjonariusza, których uwzględnia się przy ustalaniu przysługującej powierzchni mieszkalnej lokalu mieszkalnego, są:

- 1) małżonek,
- 2) dzieci (własne, małżonka, przysposobione lub przyjęte na wychowanie w ramach rodziny zastępczej) wspólnie zamieszkujące z funkcjonariuszem i pozostające na jego utrzymaniu do osiągnięcia pełnoletności, a jeżeli kształcą się w szkole, to do ukończenia nauki, nie dłużej jednak niż do ukończenia przez nie 25 lat życia, chyba że ze względu na inwalidztwo I lub II grupy są niezdolne do wykonywania pracy,
- 3) rodzice funkcjonariusza lub jego małżonka wspólnie zamieszkujący z funkcjonariuszem i pozostający na jego utrzymaniu, nie posiadający własnych źródeł utrzymania albo ze względu na inwalidztwo I lub II grupy wymagający opieki.

**Art. 87.** 1. Na lokale mieszkalne dla funkcjonariuszy przeznaczają się lokale będące w dyspozycji jednostek organizacyjnych, uzyskane w wyniku działalności inwestycyjnej albo od terenowych organów administracji rządowej, samorządowej, osób prawnych lub fizycznych, a także zwolnione przez osoby, które decyzje o przydziale uzyskały z jednostek organizacyjnych.

2. W razie gdy lokal mieszkalny określony w ust. 1 jest zbędny jednostce organizacyjnej, może być przekazany kierownikowi rejonowego urzędu rządowej administracji ogólnej lub odpowiednio podmiotom, od których uzyskano lokal mieszkalny.

**Art. 88.** 1. Funkcjonariuszowi przysługuje równoważnik pieniężny za remont zajmowanego lokalu mieszkalnego.

2. Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Finansów określa, w drodze zarządzenia, wysokość oraz szczegółowe zasady przyznawania i wypłaty równoważnika, o którym mowa w ust. 1.

**Art. 89.** 1. Funkcjonariuszowi w służbie stałej przysługuje równoważnik pieniężny z tytułu braku mieszkania, jeżeli on sam lub członkowie jego rodziny, określeni w art. 86, nie posiadają lokalu mieszkalnego lub domu, a także jeżeli nie przydzielono funkcjonariuszowi kwatery tymczasowej.

2. Funkcjonariuszowi w służbie stałej, przeniesionemu z urzędu do pełnienia służby w innej miejscowości, przysługuje równoważnik pieniężny, o którym mowa w ust. 1, jeżeli on sam lub małżonek nie posiada lokalu mieszkalnego albo domu w nowym miejscu pełnienia służby lub miejscowości pobliskiej.

3. Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Finansów określa, w drodze zarządzenia, wysokość oraz szczegółowe zasady przyznawania i wypłaty równoważnika pieniężnego, o którym mowa w ust. 1 i 2.

**Art. 90.** 1. Funkcjonariuszowi w służbie stałej przysługuje prawo do pomocy finansowej na uzyskanie lokalu mieszkalnego stanowiącego odrębną nieruchomość, domu jednorodzinnego albo lokalu mieszkalnego lub domu w ramach spółdzielni budownictwa mieszkaniowego.

2. Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Finansów określa, w drodze zarządzenia, wysokość, szczegółowe zasady przyznawania i wypłaty oraz zwrotu pomocy finansowej, o której mowa w ust. 1.

**Art. 91.** 1. Lokalu mieszkalnego na podstawie decyzji administracyjnej nie przydziela się funkcjonariuszowi:

- 1) zajmującemu, w miejscowości pełnienia służby lub w miejscowości pobliskiej, lokal mieszkalny na podstawie decyzji administracyjnej, umowy najmu lub spółdzielczego prawa do lokalu, odpowiadający co najmniej przysługującej mu powierzchni mieszkalnej, lub dom,
- 2) który jest właścicielem lub współwłaścicielem, w części odpowiadającej co najmniej przysługującej mu powierzchni mieszkalnej, lokalu mieszkalnego stanowiącego odrębną nieruchomość lub domu, położonych w miejscowości pełnienia służby lub w miejscowości pobliskiej,
- 3) którego małżonek spełnia warunki określone w pkt 1 lub 2,

4) w razie zbycia przez niego lub jego małżonka własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego, lokalu stanowiącego odrębną nieruchomość lub domu, położonych w miejscowości pełnienia służby lub miejscowości pobliskiej.

2. Dyrektor Generalny Służby Więziennej w przypadkach szczególnie uzasadnionych względami służbowymi może przydzielić lokal mieszkalny funkcjonariuszowi, o którym mowa w ust. 1 pkt 1.

**Art. 92.** 1. Funkcjonariuszowi przeniesionemu do służby w innej miejscowości, który w poprzednim miejscu pełnienia służby zajmuje lokal mieszkalny lub dom na podstawie decyzji administracyjnej lub umowy najmu, może być przydzielony lokal mieszkalny w nowym miejscu pełnienia służby, z uwzględnieniem osób określonych w art. 86, niezależnie od wieku dzieci, o których mowa w art. 86 pkt 2, jeżeli zwolni dotychczas zajmowany lokal mieszkalny lub dom.

2. Funkcjonariuszowi, który skorzystał z pomocy finansowej, o której mowa w art. 90, lub odpowiedniej pomocy na podstawie dotychczas obowiązujących przepisów, może być przydzielony lokal mieszkalny, jeżeli zwróci pomoc finansową.

3. Funkcjonariusz przeniesiony z urzędu do pełnienia służby w innej miejscowości, który w poprzednim miejscu pełnienia służby nie zwolnił zajmowanego lokalu mieszkalnego lub domu, o których mowa w ust. 1, otrzymuje tymczasową kwaterę.

4. Funkcjonariusz delegowany do czasowego pełnienia służby w innej miejscowości otrzymuje zakwaterowanie. Koszt zakwaterowania pokrywa się ze środków Służby Więziennej.

**Art. 93.** 1. Funkcjonariusz, który zajmuje lokal mieszkalny określony w art. 87 ust. 1, a nie pozostający w administracji jednostki organizacyjnej, uiszcza czynsz regulowany w rozumieniu ustawy z dnia 2 lipca 1994 r. o najmie lokali mieszkalnych i dodatkach mieszkaniowych (Dz. U. Nr 105, poz. 509 oraz z 1995 r. Nr 86, poz. 433 i Nr 133, poz. 654).

2. Osoba nieuprawniona do przydziału lokalu mieszkalnego na podstawie decyzji administracyjnej, zajmująca lokal mieszkalny określony w art. 87 ust. 1, do czasu wykwaterowania uiszcza odszkodowanie za zajmowanie lokalu mieszkalnego bez tytułu prawnego, w wysokości 200% czynszu należnego za zajmowany lokal.

3. Należności z tytułu zajmowania lokalu mieszkalnego, o którym mowa w art. 87 ust. 1, nie uiszczone w terminie płatności, to znaczy do dziesiątego dnia każdego miesiąca, podlegają, wraz z ustawowymi odsetkami za zwłokę, przymusowemu ściągnięciu na podstawie wykazu zaległych należności, w trybie przepisów ustawy z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egze-

kucyjnym w administracji (Dz. U. z 1991 r. Nr 36, poz. 161, z 1992 r. Nr 20, poz. 78, z 1993 r. Nr 28, poz. 127, z 1995 r. Nr 85, poz. 426 i z 1996 r. Nr 43, poz. 189).

4. Za zapłatę należności z tytułu zajmowania lokalu mieszkalnego odpowiadają solidarnie pełnoletnie osoby stale w nim zamieszkałe.

**Art. 94.** 1. Funkcjonariusz zwolniony ze służby, który nie nabył prawa do zaopatrzenia emerytalnego na podstawie przepisów, o których mowa w art. 68 ust. 4, nie zachowuje prawa do lokalu mieszkalnego pozostającego w dyspozycji jednostki organizacyjnej. Do czasu wykwaterowania uiszcza odszkodowanie za zajmowanie lokalu mieszkalnego bez tytułu prawnego, w wysokości 200% czynszu należnego za zajmowany lokal.

2. W razie śmierci funkcjonariusza lub opuszczenia przez niego lokalu mieszkalnego, w którym pozostaną osoby nieuprawnione do przydziału mieszkania, do czasu wykwaterowania osoby te uiszcza odszkodowanie za zajmowanie lokalu mieszkalnego bez tytułu prawnego, w wysokości 200% czynszu należnego za zajmowany lokal.

3. Jeżeli osoby, o których mowa w ust. 1 i 2 oraz w art. 93 ust. 2, odmówią dobrowolnego przekwaterowania do wskazanego przez jednostkę organizacyjną lokalu mieszkalnego, jednostka organizacyjna zarządza przymusowe przekwaterowanie na ich koszt, w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji.

4. W razie samowolnego zajęcia lokalu mieszkalnego, o którym mowa w art. 87 ust. 1, jednostka organizacyjna przy pomocy Policji lub straży miejskiej dokonuje bezwłocznego usunięcia osób, które lokal zajęły, na ich koszt, bez obowiązku dostarczenia lokalu mieszkalnego.

**Art. 95.** 1. Minister Sprawiedliwości określa, w drodze zarządzenia, szczegółowe zasady przydziału i opróżniania lokali mieszkalnych i tymczasowych kwater oraz normy powierzchni mieszkalnej przysługującej funkcjonariuszom i członkom ich rodzin, o których mowa w art. 86.

2. Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Gospodarki Przestrzennej i Budownictwa oraz Ministrem Finansów określa, w drodze zarządzenia, wysokość czynszu najmu lokali mieszkalnych będących w administracji jednostek organizacyjnych oraz rodzaj opłat dodatkowych, a także zasady zwrotu różnicy w opłatach czynszowych za inne lokale mieszkalne, za które funkcjonariusze są obowiązani opłacać czynsz.

3. Minister Sprawiedliwości określa, w drodze zarządzenia, sposób zarządzania lokalami mieszkalnymi i budynkami mieszkalnymi przeznaczonymi dla funkcjonariuszy.



## Rozdział 7

**Uposażenie i inne świadczenia pieniężne funkcjonariuszy**

**Art. 96.** 1. Z tytułu służby funkcjonariusz otrzymuje uposażenie i inne świadczenia pieniężne określone w ustawie.

2. Prawo do uposażenia powstaje z dniem mianowania funkcjonariusza na stanowisko służbowe.

3. Przeciętne uposażenie funkcjonariuszy stanowi wielokrotność prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia w państwowej sferze budżetowej.

4. Rada Ministrów określa, w drodze rozporządzenia, wielokrotność prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia, o której mowa w ust. 3.

**Art. 97.** Uposażenie funkcjonariusza składa się z uposażenia zasadniczego i z dodatków do uposażenia.

**Art. 98.** 1. Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Pracy i Polityki Socjalnej określa, w drodze zarządzenia, uposażenie zasadnicze dla typowych stanowisk służbowych.

2. Minister Sprawiedliwości ustala, w drodze zarządzenia, stawki uposażenia zasadniczego dla stanowisk nietypowych, w granicach stawek określonych dla stanowisk typowych.

**Art. 99.** 1. Funkcjonariusz przeniesiony na stanowisko służbowe, zaszeregowane do niższego uposażenia zasadniczego, zachowuje prawo do uposażenia pobieranego na poprzednio zajmowanym stanowisku, do czasu uzyskania uposażenia zasadniczego równego dotychczas pobieranemu lub wyższego.

2. Przepisu ust. 1 nie stosuje się do funkcjonariuszy przeniesionych na niższe stanowisko służbowe na podstawie art. 36 ust. 1 oraz ust. 2 pkt 2 i 3, a także do funkcjonariuszy przeniesionych na własną prośbę.

3. Dyrektor Generalny Służby Więziennej w przypadkach szczególnie uzasadnionych może zezwolić na zachowanie przez funkcjonariusza, o którym mowa w ust. 2, przeniesionego na stanowisko służbowe zaszeregowane do niższego uposażenia zasadniczego, prawa do uposażenia należnego na poprzednio zajmowanym stanowisku.

**Art. 100.** 1. Funkcjonariusze otrzymują następujące dodatki o charakterze stałym do uposażenia:

1) dodatek za wysługę lat w wysokości:

a) 5% uposażenia zasadniczego — po 2 latach służby,

b) 10% uposażenia zasadniczego — po 5 latach służby,

c) 15% uposażenia zasadniczego — po 10 latach służby,

d) 20% uposażenia zasadniczego — po 15 latach służby,

e) 25% uposażenia zasadniczego — po 20 latach służby,

2) dodatek za stopień,

3) dodatek służbowy,

4) dodatki uzasadnione szczególnymi właściwościami, kwalifikacjami, warunkami albo miejscem pełnienia służby.

2. Minister Sprawiedliwości określa, w drodze zarządzenia, zasady i tryb zaliczania okresów służby i pracy podlegających uwzględnieniu przy ustalaniu dodatku za wysługę lat.

3. Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Pracy i Polityki Socjalnej określa, w drodze zarządzenia, wysokość oraz szczegółowe zasady otrzymywania dodatków do uposażenia, o których mowa w ust. 1 pkt 2–4.

**Art. 101.** 1. Uposażenia zasadnicze i dodatki do uposażenia o charakterze stałym są płatne miesięcznie z góry.

2. Minister Sprawiedliwości może określić, w drodze zarządzenia, które dodatki o charakterze stałym są płatne z dołu.

**Art. 102.** 1. Zmiana uposażenia następuje z dniem zaistnienia okoliczności uzasadniających tę zmianę.

2. Jeżeli prawo do uposażenia powstało lub zmiana uposażenia nastąpiła w ciągu miesiąca, uposażenie na czas do końca miesiąca oblicza się w wysokości 1/30 części miesięcznego uposażenia za każdy dzień, jeżeli przepisy szczególne nie stanowią inaczej.

3. Prawo do uposażenia wygasa z ostatnim dniem miesiąca, w którym nastąpiło zwolnienie funkcjonariusza ze służby lub zaistniały inne okoliczności uzasadniające wygaśnięcie tego prawa.

**Art. 103.** 1. Roszczenia z tytułu prawa do uposażenia i innych świadczeń oraz należności pieniężnych ulegają przedawnieniu z upływem 3 lat od dnia, w którym roszczenie stało się wymagalne.

2. Organ właściwy do rozpatrywania roszczeń może nie uwzględnić przedawnienia, jeżeli opóźnienie w dochodzeniu roszczenia jest usprawiedliwione wyjątkowymi okolicznościami.

3. Bieg przedawnienia roszczenia z tytułu uposażenia i innych świadczeń oraz należności pieniężnych przerywa:

- 1) każda czynność przed kierownikiem jednostki organizacyjnej, właściwym do rozpatrywania roszczeń, podjęta bezpośrednio w celu dochodzenia lub ustalenia albo zaspokojenia roszczenia,
- 2) uznanie roszczenia.

**Art. 104.** 1. Funkcjonariuszowi przysługują następujące świadczenia pieniężne:

- 1) zasiłek na zagospodarowanie,
- 2) nagrody oraz zapomogi,
- 3) nagrody jubileuszowe,
- 4) dodatkowe wynagrodzenia za wykonywanie zleconych zadań wykraczających poza obowiązki służbowe,
- 5) należności za podróże służbowe i przeniesienia,
- 6) świadczenia związane ze zwolnieniem ze służby.

2. W razie śmierci funkcjonariusza lub członka jego rodziny przysługują:

- 1) zasiłek pogrzebowy,
- 2) odprawa pośmiertna.

**Art. 105.** 1. Funkcjonariuszowi w związku z mianowaniem na stałe przysługuje zasiłek na zagospodarowanie w wysokości jednomiesięcznego uposażenia zasadniczego wraz z dodatkami o charakterze stałym, należnymi w dniu mianowania na stałe.

2. Przepisu ust. 1 nie stosuje się do funkcjonariuszy, którzy służbę w Służbie Więziennej pełnią po zwolnieniu z zawodowej służby wojskowej lub innej służby, w czasie której odbyli okres próbny lub zostali mianowani na stałe.

**Art. 106.** 1. Funkcjonariuszowi mogą być przyznane nagrody roczne, nagrody uznaniowe i zapomogi.

2. Nagroda roczna odpowiada wysokości przysługującego funkcjonariuszowi miesięcznego uposażenia zasadniczego wraz z dodatkami o charakterze stałym.

3. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze zarządzenia, warunki przyznawania nagród i zapomóg, o których mowa w ust. 1.

4. Rada Ministrów ustala, w drodze rozporządzenia, wysokość funduszu na nagrody i zapomogi dla funkcjonariuszy.

**Art. 107.** 1. Funkcjonariuszowi przysługują nagrody jubileuszowe w wysokości:

- 1) po 20 latach służby — 75 %,
- 2) po 25 latach służby — 100%,
- 3) po 30 latach służby — 150%,
- 4) po 35 latach służby — 200%,
- 5) po 40 latach służby — 300%

— miesięcznego uposażenia zasadniczego wraz z dodatkami o charakterze stałym.

2. Do okresu służby uprawniającego do nagrody jubileuszowej wlicza się okresy uwzględnione przy ustalaniu dodatku za wystugę lat.

3. Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Pracy i Polityki Socjalnej określa, w drodze zarządzenia, inne okresy, poza wymienionymi w ust. 2, wliczane do okresu służby uprawniającego do nagrody jubileuszowej oraz zasady jej obliczania i wypłacania.

**Art. 108.** 1. Za wykonywanie zleconych zadań wykraczających poza obowiązki służbowe funkcjonariusz otrzymuje dodatkowe wynagrodzenie.

2. Wynagrodzenie za dokonane przez funkcjonariuszy wynalazki, udoskonalenia techniczne i usprawnienia normują odrębne przepisy.

3. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze zarządzenia, warunki wynagradzania, o którym mowa w ust. 1.

**Art. 109.** 1. W razie przeniesienia z urzędu do pełnienia służby do innej miejscowości albo delegowania do czasowego pełnienia służby, funkcjonariuszowi przysługują należności z tytułu podróży służbowych na obszarze kraju i przeniesień.

2. Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Pracy i Polityki Socjalnej określi, w drodze zarządzenia, wysokość i warunki przysługujących funkcjonariuszowi należności, o których mowa w ust. 1.

**Art. 110.** 1. Funkcjonariusz zwolniony ze służby na podstawie art. 39 ust. 2 pkt 1, 2, 5 i 6 oraz ust. 3 pkt 1 i 3–7 otrzymuje:

- 1) odprawę,
- 2) ekwiwalent pieniężny za urlop wypoczynkowy nie wykorzystany w roku zwolnienia ze służby oraz za urlopy zaległe,
- 3) zryczałtowany równoważnik pieniężny za nie wykorzystany w danym roku przejazd, o którym mowa w art. 72,
- 4) zwrot kosztów przejazdu do obranego miejsca zamieszkania w kraju dla siebie, małżonka oraz dzieci, a także zwrot kosztów przewozu urządzenia do-

mowego według zasad obowiązujących przy przeniesieniach służbowych.

2. Funkcjonariusz zwolniony na podstawie art. 39 ust. 2 pkt 3 otrzymuje 50% odprawy oraz ekwiwalent pieniężny za urlopy wypoczynkowe nie wykorzystane w latach poprzedzających rok zwolnienia ze służby.

3. Dyrektor Generalny Służby Więziennej może w przypadkach zastępujących na szczególne uwzględnienie przyznać, z uwagi na uzasadnione potrzeby rodziny funkcjonariusza, odprawę w wysokości nie przekraczającej 50% w razie zwolnienia go ze służby na podstawie art. 39 ust. 2 pkt 4 i ust. 3 pkt 2.

**Art. 111.** 1. Wysokość odprawy dla funkcjonariusza w służbie stałej równa się wysokości trzymiesięcznego uposażenia zasadniczego wraz z dodatkami o charakterze stałym, należnymi na ostatnio zajmowanym stanowisku służbowym. Odprawa ulega zwiększeniu o 20% uposażenia zasadniczego wraz z dodatkami o charakterze stałym za każdy dalszy pełny rok wystugi ponad 5 lat nieprzerwanej służby, aż do wysokości sześciomiesięcznego zasadniczego uposażenia wraz z dodatkami o charakterze stałym. Okres służby przekraczający 6 miesięcy liczy się jako pełny rok.

2. Przy ustalaniu wysokości odprawy uwzględnia się również okresy nieprzerwanej zawodowej służby wojskowej, jeżeli bezpośrednio po zwolnieniu z tej służby żołnierz został przyjęty do Służby Więziennej i nie otrzymał odprawy z tytułu poprzednio pełnionej służby.

3. Przepis ust. 2 stosuje się odpowiednio w przypadku przyjęcia do Służby Więziennej po zwolnieniu z innych służb, w których przysługują świadczenia tego rodzaju.

4. Wysokość odprawy dla funkcjonariusza w służbie przygotowawczej równa się wysokości jednomiesięcznego uposażenia zasadniczego wraz z dodatkami o charakterze stałym na ostatnio zajmowanym stanowisku służbowym.

5. Wysokość odprawy dla funkcjonariusza ponownie przyjętego do służby ustala się według zasad określonych w ust. 1 i 4, z tym że wystugę lat liczy się od dnia ponownego przyjęcia do służby.

**Art. 112.** 1. W razie śmierci funkcjonariusza, pozostałej po nim rodzinie przysługuje odprawa pośmiertna w takiej wysokości, w jakiej przysługiwałaby temu funkcjonariuszowi odprawa, gdyby był zwolniony ze służby, oraz świadczenia określone w art. 110 ust. 1 pkt 2–4.

2. Świadczenia, o których mowa w ust. 1, przysługują małżonkowi funkcjonariusza, który pozostawał z nim we wspólnym pożyciu, a w dalszej kolejności dzieciom oraz rodzicom funkcjonariusza, jeżeli w dniu śmierci funkcjonariusza spełniali warunki do uzyskania renty rodzinnej na podstawie przepisów o zaopatrze-

niu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Urzędu Ochrony Państwa, Straży Granicznej, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin.

3. Przepisy ust. 1 i 2 stosuje się także do funkcjonariuszy uznanych za zaginionych.

**Art. 113.** 1. Funkcjonariuszowi w służbie stałej, zwolnionemu ze służby na podstawie art. 39 ust. 2 pkt 1 oraz ust. 3 pkt 4, wypłaca się co miesiąc przez okres roku po zwolnieniu ze Służby Więziennej świadczenie pieniężne w wysokości odpowiadającej uposażeniu zasadniczemu wraz z dodatkami o charakterze stałym, pobieranymi na ostatnio zajmowanym stanowisku służbowym.

2. Funkcjonariuszowi uprawnionemu do świadczenia określonego w ust. 1, który nabył prawo do zaopatrzenia emerytalnego, przysługuje prawo wyboru jednego z tych świadczeń.

3. Funkcjonariuszowi zwolnionemu ze służby na podstawie art. 39 ust. 3 pkt 5 i 6, który z powodu nadal trwającej choroby nie może podjąć zatrudnienia, wypłaca się co miesiąc świadczenie pieniężne określone w ust. 1 przez okres choroby, nie dłużej jednak niż przez okres 3 miesięcy, chyba że wcześniej komisja lekarska wyda orzeczenie o inwalidztwie, stanowiące podstawę do ustalenia prawa do renty inwalidzkiej.

**Art. 114.** Odprawa, o której mowa w art. 110, oraz świadczenia określone w art. 113 nie przysługują funkcjonariuszowi, który bezpośrednio po zwolnieniu ze służby został przyjęty do zawodowej służby wojskowej lub do innej służby, w której przysługuje prawo do takich świadczeń.

**Art. 115.** 1. W razie śmierci funkcjonariusza, niezależnie od odprawy pośmiertnej, o której mowa w art. 112, przysługuje zasiłek pogrzebowy w wysokości:

- 1) trzymiesięcznego uposażenia zasadniczego wraz z dodatkami o charakterze stałym, należnymi na ostatnio zajmowanym stanowisku służbowym — jeżeli koszty pogrzebu ponosi małżonek, dzieci, wnuki, rodzeństwo lub rodzice,
- 2) kosztów rzeczywiście poniesionych, najwyżej jednak do wysokości określonej w pkt 1 — jeżeli koszty pogrzebu ponosi inna osoba.

2. Jeżeli śmierć funkcjonariusza nastąpiła na skutek wypadku pozostającego w związku ze służbą, koszty pogrzebu pokrywa się ze środków Służby Więziennej. Dyrektor Generalny Służby Więziennej może wyrazić zgodę na pokrycie kosztów pogrzebu funkcjonariusza zmarłego wskutek choroby pozostającej w związku ze służbą.

3. W razie pokrycia kosztów pogrzebu funkcjonariusza ze środków Służby Więziennej, pozostałej po funkcjonariuszu rodzinie przysługuje 50% zasiłku pogrzebowego określonego w ust. 1 pkt 1.

**Art. 116.** 1. W razie śmierci członka rodziny, funkcjonariuszowi przysługuje zasiłek pogrzebowy w wysokości:

- 1) dwumiesięcznego uposażenia zasadniczego wraz z dodatkami o charakterze stałym, należnymi na ostatnio zajmowanym stanowisku — jeżeli koszty pogrzebu ponosi funkcjonariusz,
- 2) kosztów rzeczywiście poniesionych, najwyżej jednak do wysokości określonej w pkt 1 — jeżeli koszty pogrzebu ponosi inna osoba.

2. W razie zbiegu uprawnień do zasiłku pogrzebowego określonego w ust. 1 z uprawnieniami do zasiłku pogrzebowego na podstawie przepisów odrębnych, funkcjonariuszowi przysługuje wyższy zasiłek, a jeżeli pobrał zasiłek niższy — odpowiednie wyrównanie.

**Art. 117.** Minister Sprawiedliwości określa, w drodze zarządzenia, warunki pokrywania kosztów pogrzebu funkcjonariusza ze środków Służby Więziennej oraz określa członków rodziny, w razie śmierci których funkcjonariuszowi przysługuje zasiłek pogrzebowy.

**Art. 118.** 1. W razie choroby, urlopu, zwolnienia od zajęć służbowych oraz w okresie pozostawania bez przydziału służbowego, funkcjonariusz otrzymuje uposażenie zasadnicze oraz dodatki o charakterze stałym i inne należności pieniężne należne na ostatnio zajmowanym stanowisku służbowym — z uwzględnieniem powstałych w tym okresie zmian mających wpływ na prawo do uposażenia i innych należności pieniężnych lub na ich wysokość.

2. Minister Sprawiedliwości może, w drodze zarządzenia, określić przypadki ograniczenia w całości lub w części wypłaty niektórych dodatków do uposażenia w okresie choroby, urlopu okolicznościowego albo pozostawania funkcjonariusza bez przydziału służbowego.

**Art. 119.** 1. Funkcjonariusz skierowany do szkoły lub na przeszkolenie albo na studia w kraju lub za granicą otrzymuje uposażenie oraz inne należności pieniężne.

2. Minister Sprawiedliwości określa, w drodze zarządzenia, wysokość i warunki otrzymywania uposażenia i innych należności, o których mowa w ust. 1.

**Art. 120.** 1. Funkcjonariuszowi zawieszonemu w czynnościach służbowych zawieszona się, od najbliższego terminu płatności, wypłatę 50% należnego uposażenia.

2. W razie uchylenia zawieszenia w czynnościach służbowych, funkcjonariusz otrzymuje część uposażenia, której wypłata została zawieszona, oraz podwyżki tego uposażenia, wprowadzone w okresie zawieszenia, chyba że został zwolniony ze służby z przyczyn określonych w art. 39 ust. 2 pkt 3 i 4 oraz ust. 3 pkt 2.

**Art. 121.** 1. Funkcjonariuszowi tymczasowo aresztowanemu zawieszona się, od najbliższego terminu płatności, wypłatę 50% ostatnio należnego uposażenia.

2. W razie prawomocnego umorzenia postępowania karnego lub uniewinnienia prawomocnym wyrokiem sądu, funkcjonariusz otrzymuje część uposażenia, której wypłata została zawieszona, oraz podwyżki tego uposażenia, wprowadzone w okresie zawieszenia, choćby umorzenie lub uniewinnienie nastąpiło po zwolnieniu funkcjonariusza ze służby, z zastrzeżeniem przepisu ust. 3.

3. Przepisu ust. 2 nie stosuje się w przypadku, gdy postępowanie karne umorzono z powodu przedawnienia, amnestii lub warunkowo.

**Art. 122.** 1. Funkcjonariuszowi, który samowolnie opuścił miejsce pełnienia służby albo pozostaje poza nim lub nie podejmuje służby, zawieszona się wypłata uposażenia od najbliższego terminu płatności. Jeżeli funkcjonariusz pobrał już uposażenie, potrąca mu się z najbliższej wypłaty 1/30 uposażenia miesięcznego za każdy dzień nie usprawiedliwionej nieobecności.

2. W razie uznania nieobecności za usprawiedliwioną, wypłaca się funkcjonariuszowi uposażenie, którego wypłata została zawieszona.

3. W razie zawninionej niemożności pełnienia przez funkcjonariusza obowiązków służbowych, stosuje się odpowiednio przepisy ust. 1 i 2.

4. Funkcjonariuszowi, który rozpoczyna urlop bezpłatny w ciągu miesiąca kalendarzowego, przysługuje uposażenie w wysokości 1/30 uposażenia miesięcznego za każdy dzień poprzedzający dzień rozpoczęcia urlopu bezpłatnego. Jeżeli funkcjonariusz pobrał już uposażenie za czas urlopu bezpłatnego, potrąca się odpowiednią część uposażenia przy najbliższej wypłacie.

**Art. 123.** 1. Z uposażenia funkcjonariuszy mogą być dokonywane potrącenia, na zasadach określonych w przepisach o egzekucji sądowej lub postępowaniu egzekucyjnym w administracji albo w innych przepisach szczególnych, jeżeli dalsze przepisy niniejszej ustawy nie stanowią inaczej.

2. Przez uposażenie, o którym mowa w ust. 1, rozumie się uposażenie zasadnicze, dodatki do uposażenia, odprawę wymienioną w art. 110 oraz wynagrodzenia lub świadczenia określone w art. 108 i 113.

3. Minister Sprawiedliwości określa, w drodze zarządzenia, kierowników jednostek organizacyjnych właściwych do dokonywania potrąceń z uposażenia oraz tryb postępowania w tych sprawach.

**Art. 124.** Przepisu art. 123 ust. 1 i 2 nie stosuje się do zaliczek pobieranych do rozliczenia, a w szczególności do kosztów podróży służbowej, delegacji lub przenie-

sienia. Należności te potrąca się z uposażenia w pełnej wysokości, niezależnie od potrąceń z innych tytułów.

## Rozdział 8

### Odpowiedzialność dyscyplinarna funkcjonariuszy

**Art. 125.** 1. Funkcjonariusz ponosi odpowiedzialność dyscyplinarną za popełnione przestępstwa i wykroczenia niezależnie od odpowiedzialności karnej.

2. Funkcjonariusz podlega odpowiedzialności dyscyplinarnej za naruszenie dyscypliny służbowej, nieprzestrzeganie etyki zawodowej, a zwłaszcza honoru, godności i dobrego imienia służby, oraz w innych przypadkach określonych w ustawie.

3. Naruszeniem dyscypliny służbowej jest w szczególności:

- 1) niedopełnienie obowiązków funkcjonariusza wynikających ze złożonego ślubowania, a także przepisów niniejszej ustawy oraz przepisów wydanych na jej podstawie,
- 2) odmowa wykonania lub niewykonanie polecenia służbowego, z wyjątkiem przypadku określonego w art. 58 ust. 2,
- 3) zaniechanie czynności służbowej wynikającej z przepisów prawa,
- 4) wykonanie czynności służbowej w sposób niedbaly albo sprzecznie z obowiązującymi zasadami,
- 5) świadome wprowadzenie w błąd przełożonego lub innego funkcjonariusza, jeżeli spowodowało to lub mogło spowodować szkodę dla służby, funkcjonariusza bądź innej osoby,
- 6) nadużycie zajmowanego stanowiska do osiągnięcia korzyści materialnej lub osobistej,
- 7) wprowadzenie się w stan ograniczający zdolność wykonywania zadania służbowego lub uniemożliwiający jego wykonanie.

**Art. 126.** 1. Funkcjonariuszowi mogą być wymierzone następujące kary dyscyplinarne:

- 1) upomnienie,
- 2) nagana,
- 3) surowa nagana,
- 4) ostrzeżenie o niepełnej przydatności na zajmowanym stanowisku służbowym,
- 5) przeniesienie na niższe stanowisko służbowe,
- 6) obniżenie stopnia,
- 7) pozbawienie stopnia,

8) ostrzeżenie o niepełnej przydatności do służby,

9) wydalenie ze służby.

2. Niezależnie od kar wymienionych w ust. 1 można wymierzyć karę zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych lub innych pojazdów na okres od 6 miesięcy do 3 lat. Karę tę wymierza się tylko za czyn polegający na naruszeniu przepisów o ruchu drogowym, podlegający orzecznictwu kolegium do spraw wykroczeń, za który odrębna ustawa przewiduje orzeczenie takiej kary.

3. W stosunku do funkcjonariuszy skoszarowanych, oprócz kar wymienionych w ust. 1 i 2, można stosować ponadto karę dyscyplinarną zakazu opuszczania miejsca zakwaterowania przez czas określony nie przekraczający 14 dni.

4. W uzasadnionych przypadkach można łączyć karę przeniesienia na niższe stanowisko służbowe z karą obniżenia stopnia, a karę wydalenia ze służby z karą pozbawienia stopnia.

**Art. 127.** 1. Nie można wszcząć postępowania dyscyplinarnego po upływie 90 dni od dnia otrzymania przez przełożonego, o którym mowa w art. 130, wiadomości o popełnieniu czynu podlegającego odpowiedzialności dyscyplinarnej.

2. Nie można wymierzyć funkcjonariuszowi kary dyscyplinarnej po upływie 1 roku od dnia popełnienia czynu, o którym mowa w ust. 1; jeżeli jednak czyn stanowi przestępstwo, okres ten nie może być krótszy od okresu przedawnienia karalności tego przestępstwa.

3. Termin wymieniony w ust. 1 nie biegnie w razie nieobecności funkcjonariusza w służbie.

**Art. 128.** 1. Za wykroczenia podlegające rozpoznaniu w trybie przepisów Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia funkcjonariusz ponosi odpowiedzialność dyscyplinarną, jeżeli dalsze przepisy nie stanowią inaczej.

2. Organy powołane do orzekania w sprawach o wykroczenia, a także inne zainteresowane organy lub instytucje kierują wnioski o ukaranie funkcjonariusza do przełożonego właściwego w sprawach osobowych funkcjonariusza.

3. Za wykroczenia, za które stosownie do przepisów Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia lub innych przepisów szczególnych właściwe organy mogą nakładać grzywny w drodze mandatu karnego, funkcjonariusze podlegają odpowiedzialności w trybie postępowania mandatowego prowadzonego przez te organy.

4. W razie odmowy lub nieuiszczenia w terminie grzywny wymierzonej w drodze mandatu karnego, or-

gan upoważniony do jej nałożenia kieruje wniosek o ukaranie funkcjonariusza do przełożonego właściwego w sprawach osobowych funkcjonariusza.

**Art. 129. 1.** Za czyny, za które w myśl odrębnych przepisów właściwe organy są uprawnione do nakładania kar porządkowych, funkcjonariusze ponoszą wyłączenie odpowiedzialności dyscyplinarnej.

2. Odpowiedzialności dyscyplinarnej podlegają również funkcjonariusze, w przypadkach gdy właściwe organy są uprawnione do stosowania grzywny w celu przymuszenia.

3. Organ, o których mowa w ust. 1 i 2, występują do przełożonego właściwego w sprawach osobowych funkcjonariusza o pociągnięcie funkcjonariusza do odpowiedzialności dyscyplinarnej.

**Art. 130. 1.** Wymierzanie kar dyscyplinarnych należy do przełożonych właściwych w sprawach osobowych funkcjonariuszy lub wyższych przełożonych. Wymierzenie oficerowi kary dyscyplinarnej wymienionej w art. 126 ust. 1 pkt 9 należy do Dyrektora Generalnego Służby Więziennej, a kar wymienionych w art. 126 ust. 1 pkt 6 i 7 — do przełożonych, o których mowa w art. 54 ust. 1 i 2.

2. O wyniku postępowania dyscyplinarnego informuje się sąd lub prokuratora, jeżeli postępowanie dyscyplinarne zostało wszczęte na ich wniosek.

**Art. 131. 1.** Od wymierzonej kary dyscyplinarnej służy zażalenie do właściwego sądu dyscyplinarnego.

2. Od wymierzonej kary zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych lub innych pojazdów służy zażalenie do właściwego miejscowo sądu powszechnego.

3. Zażalenie może wnieść ukarany funkcjonariusz lub wyższy przełożony.

**Art. 132. 1.** Członkowie sądów dyscyplinarnych są wybieralni.

2. Przy orzekaniu członkowie sądów dyscyplinarnych są niezawiśli.

3. Sądy dyscyplinarne orzekają na podstawie swego przekonania opartego na swobodnej ocenie przeprowadzonych dowodów.

4. Minister Sprawiedliwości może uchylić orzeczenie sądu dyscyplinarnego, jeżeli jest ono rażąco niesłuszne, i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania.

**Art. 133.** Minister Sprawiedliwości wyda, w drodze rozporządzenia, regulamin dyscyplinarny określający szczegółowe zasady i tryb przeprowadzania postępowań dyscyplinarnych, wymierzania kar dyscyplinarnych

i ich wykonywania, zawieszania, zacierania i darowania, a także odwoływania się od wymierzonych kar, szczegółową organizację sądów dyscyplinarnych, ich właściwość, tryb wybierania ich członków oraz zasady i tryb postępowania przed tymi sądami.

## Rozdział 9

### Zmiany w przepisach obowiązujących, przepisy przejściowe i końcowe

**Art. 134.** W ustawie z dnia 19 kwietnia 1969 r. — Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. Nr 13, poz. 98, z 1975 r. Nr 45, poz. 234, z 1982 r. Nr 16, poz. 125 i Nr 45, poz. 289, z 1985 r. Nr 23, poz. 100 i Nr 31, poz. 138, z 1988 r. Nr 20, poz. 135, z 1990 r. Nr 14, poz. 85, Nr 34, poz. 198 i Nr 36, poz. 206 oraz z 1995 r. Nr 95, poz. 475) wprowadza się następujące zmiany:

1) skreśla się art. 214,

2) użyty w art. 38 § 2, art. 55 § 1, art. 57 § 1, art. 59 § 2, art. 60 § 1, art. 78 § 2, art. 79 § 3, art. 83 § 2, art. 85, art. 110 § 2, art. 195 § 2 i art. 215<sup>1</sup> § 1 i 2 w różnych przypadkach wyraz „naczelnik” zastępuje się użytym w odpowiednim przypadku wyrazem „dyrektor”.

**Art. 135.** W ustawie z dnia 23 maja 1991 r. o związkach zawodowych (Dz. U. Nr 55, poz. 234, z 1994 r. Nr 43, poz. 163 oraz z 1996 r. Nr 1, poz. 2 i Nr 24, poz. 110) w art. 2 ust. 6 otrzymuje brzmienie:

„6. Do praw związkowych funkcjonariuszy Policji, Straży Granicznej i Służby Więziennej stosuje się odpowiednio przepisy niniejszej ustawy, z uwzględnieniem ograniczeń wynikających z odrębnych ustaw.”

**Art. 136. 1.** Funkcjonariusze, którzy w dniu wejścia w życie ustawy pełnią służbę w Służbie Więziennej, składają ślubowanie według roty określonej w art. 27 ust. 1, nie później niż w okresie 60 dni od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy.

2. Dyrektor Generalny Służby Więziennej określi sposób złożenia ślubowania przez funkcjonariuszy, o których mowa w ust. 1.

3. Funkcjonariusz, który odmówił złożenia ślubowania, o którym mowa w ust. 1, podlega zwolnieniu ze służby; zwolnionemu przysługują świadczenia określone w art. 110 ust. 1.

**Art. 137. 1.** Funkcjonariusz, który nie ma średniego wykształcenia i w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy nie ukończył 35 lat, obowiązany jest w ciągu 5 lat od dnia wejścia w życie ustawy ukończyć szkołę średnią.

2. Funkcjonariusz, który nie dopełnił obowiązku, o którym mowa w ust. 1, może być zwolniony ze służ-

by; zwolnionemu przysługują świadczenia określone w art. 110 ust. 1.

**Art. 138.** Z chwilą wejścia w życie niniejszej ustawy ustaje członkostwo w partiach politycznych tych funkcjonariuszy, którzy do takich organizacji dotąd należeli.

**Art. 139.** Sprawy zastrzeżone do właściwości Ministra Spraw Wewnętrznych w przepisach o odszkodowaniach przysługujących w razie wypadków i chorób pozostających w związku ze służbą w Policji należą — w odniesieniu do funkcjonariuszy Służby Więziennej i członków ich rodzin — do właściwości Ministra Sprawiedliwości.

**Art. 140.** 1. Traci moc ustawa z dnia 10 grudnia 1959 r. o Służbie Więziennej (Dz. U. z 1984 r. Nr 29, poz. 149, z 1989 r. Nr 35, poz. 192, z 1991 r. Nr 94, poz. 422 i Nr 105, poz. 453, z 1992 r. Nr 54, poz. 254, z 1994 r. Nr 53, poz. 214 i Nr 105, poz. 509 oraz z 1995 r. Nr 4, poz. 17 i Nr 34, poz. 163).

2. Do czasu wydania przepisów wykonawczych przewidzianych w niniejszej ustawie pozostają w mocy przepisy dotychczasowe, o ile nie są z nią sprzeczne, nie dłużej jednak niż 1 rok.

**Art. 141.** Ustawa wchodzi w życie po upływie 3 miesięcy od dnia ogłoszenia.

Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej: *A. Kwaśniewski*